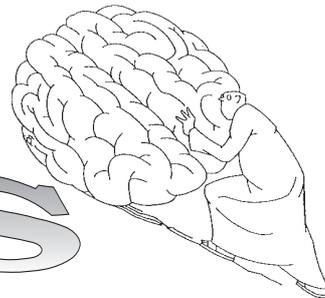

SISYFOS

Předmluva Miroslava Holuba ke knize Vojtěcha Mornsteina – Utopený Archimédés

O tom „zákonu v nás“

... Když jsem hodlal článek Vojtěcha Mornsteina o jedné alternativně medicínské absurditě uveřejnit v jistém kulturním časopisu, vetoval jej pan šéf slovy – Kdepak, to je moc radikální, to bychom v rámci objektivitě museli uveřejnit taky toho pána, co máchá v televizi rukama za příčinou uzdravení abonentů.

Velikost tohoto úradku je pak v tom, že pan šéf byl velmi vzdělaný praktikující lékař.

A v tom je jádro pudla.

Nejde o to, že se v této zemi vyskytne 50 000 alternativních medicinmanů, ti to mají jednak z poctivé selské víry, jednak z blbosti a jednak z komerčního úspěchu. Jde o to, že jistá část akademické obce je pohotova zapomenout na vzdělání a vzývat magii doby rudolfínské, abychom byli aktuální. Jde o to, že se jinak probudilému a obětavému vzdělanci jeví psychotronik jako oponent, to jest v podstatě partner, jenž „v rámci mediální objektivitě“ musí být slyšán.

Bohu a Paracelsovi žel, není tomu tak.

Homeopat není oponent fyzikálního chemika.

Astrolog není oponent astrofyzika.

Atlantida není oponentem posunu kontinentálních ker.

Duchovno není oponent neurobiologie.

Mention není oponent fotonu.

UFO není oponentem projektů NASA.

Elan vital není oponent replikace DNA.

Spiritistická materializace není oponentem systémů MHC savců.

Jde o zcela mimochoďné systémy (slova systém i pro mýty užívám proto, aby se Lévi-Straussové nezlobili). Nejde o protiklad poezie – věda, ani jedno ani druhé nesnáší nedovzdělanost a přitroublost, jde o protiklad snadné víry, šmrncnuté populismem nad úroveň zdejších politických argumentů, a tvrdé, každodenní a morálkou (ano, zajisté, morálkou) podložené práce. Pro držitele vědeckých titulů je účast v pavědách a produkce clusterových komodit především selháním morálním, ztrátou onoho „zákonu ve mně“, jenž se rozvíjí od prvních univerzitních přednášek a praví, co lze a co nelze, nebo aspoň co asi lze a co asi nelze, co je ještě vědecký terén a co už je jen volné vymejšlení a slovní manipulace. Potracení onoho zákona je selháním, které už bychom u nás mohli dobře znát, zaživše na vlastní kůži alternativní nauky mičurinské biologie a marx-leninismu. Sepsal jsem a v *Květech* uveřejnil esej (v roce 1993 to ještě šlo, kdepak dnes, dneska vychází časopisecky i knižně v USA) o severokorejském sys-

Z OBSAHU

O tom „zákonu v nás“ (M. Urban) -----	1
Kdo jsou moderní skeptici? (P. Vachtl) -----	2 - 3
Obyčejné lhaní o jedné neobyčejné teorii (Jiří Langer a pracovníci Ústavu teoretické fyziky MFF UK) --	4
Tiší vrazi z dálného východu (Irmgard Oepen) -----	5
Mýtus o energii z vakua (V. Hála) -----	5 - 6
Zasvěcenci dostali po čtvrté Bludné balvany (V. Nosková) 6 -	9
Jsou věda a náboženství kompatibilní? (P. Kurz) -----	9 - 11
Reinkarnace (přeložil M. Urban) -----	11 - 12
Skeptici jsou také „magnetičtí“ (V. Nosková) -----	12
Zprávy, informace, nápady, návrhy... -----	13
Kanadští dětské chiropraktičky propadli -----	14
Košatý strom ezoterické scény (V. Nosková) -----	16

tému Kenrak, vycucaném z marx-leninských prstíků pod vedením samého bájněho Kim Ir Sena. Systém by byl dnes podstatou i dikcí ozdobou jakéhokoli Jitra šamanů, Praktické pyramidologie pro školu i dům, či Bible urinoterapie.

Systémy pavěd a věd nemohou v podstatě diskutovat. Jeden si žádá maxima slov a snadných poetistických spojů, druhý maxima dat, tj. reprodukovatelných a bezpečnou statistikou podložených výsledků i dbalého a organizovaného myšlení. Pro jeden je argument, že se tetička vyléčila, dostačující. Pro druhý nestačí ani dvě stě tetiček a dvě stě stran pročtené odborné literatury.

Oba systémy nemohou diskutovat, protože je to diskuse intelektu s ječením sirén.

Zejména za stavu, kdy se aktivní vědecký pracovník a vzdělaný, tj. nezapomětlivý lékař může této apriorně skoro marně diskusi věnovat jen tak bokem, asi tak jako se věnuje ošívání proti mouchám, ještě než zavolá sanitáře a uklízečku. Zatímco cituplný psychotronik a zocelený bojovník s geopatogenními zónami diskutuje vždy na plný úvazek, zplna srdce a zplna huby.

... I když je boj se sirénami pro tuto chvíli skoro marný, má svůj dlouhodobý význam: jak by pravil pan Prévert, je třeba někdy říci Ne, třeba jen k záchraně té cti sporé....

Redakční poznámka: Kníba Utopený Archimédés našeho brněnského člena doc. Vojtěcha Mornsteina vyšla v roce 1998 a byla brzy rozebrána. Mnozí skeptici by uvítali její dotisk či reedici.

Kdo jsou moderní skeptici?

Pavel Vachtl

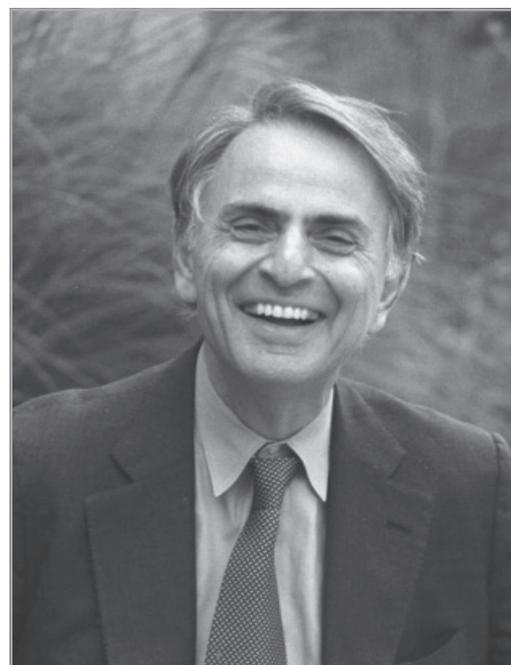
Motto: „Pravdě nelze učiniti větší službu, než zbavit ji věci falešných.“ ISAAC NEWTON

Být k něčemu skeptický znamená o tom pochybovat a analyzovat to (řecké „skópein“ – pozorovat). Umírněně skeptický přístup je jádrem moderní přírodovědy, která podrobuje veškerá možná tvrzení i samu sebe neustálému pochybování a konfrontování s možnými logickými rozporů. V této konfrontaci však také nalézá maximální možnou jistotu, díky které jsou principy, které po tomto „očistění“ zbydou, velmi spolehlivé a lze na nich téměř neomezeně stavět. Ponechme stranou jiné, avšak bohužel u nás dosud mnohem známější významy slova „skepse“, které souvisejí s pojmy „pesimismus“, „relativismus“ a „nihilismus“. Hlavně antická filosofická skepse, která zacházela až do krajnosti pochybování úplně o všem, u nás „opanovala“ většinu hesel v „oficiálních“ českých slovnících a vytěsnila skoro úplně význam současné, moderní vědecké skepse, která je vlastně kritickým racionalismem, znovuzrozeným v souboji s expanzivním náboženským dogmatismem a pověřivostí obecně v době osvícenství a tehdejšího rozmachu novověké vědy. Moderní skepticisus nemá tedy skoro nic společného s filosofickým relativismem starých Řeků. (O historii skepticisus informoval článek doc. Čenka Zlatníka ve Zpravodaji Sisyfos č. 2/2000.)

Současné skeptické hnutí se zabývá hlavně těmi komponentami lidské kultury, v nichž se objevují podobné ambice jako má věda, tj. vynášet kategorické univerzální soudy, avšak bez stejného vnitřního standardu spolehlivosti a prověřenosti kritickou oponenturou, která je ve vědě běžná (nezabývá se ovšem výsostnými oblastmi umění, politiky, náboženství a ryzího subjektivna vůbec). Nastoluje požadavek rovných podmínek pro všechny hlasatele takovýchto tvrzení a koncepcí, protože formální možnost říkat cokoliv bez odpovídajícího důkazu, která je dnes často považována za znamení demokracie a tolerance, vede k nerovnoprávnosti v postavení těchto tvrzení – např. fyzik a astrofyzik, jehož faktické závěry se opírají o přesná dlouholetá pozorování na dokonalých přístrojích a o náročné teoretické analýzy, oponované jeho kolegy z celého světa, je médiu prezentován často na stejné či ještě nižší úrovni, než astrolog a psychotronik, který může vystoupit zcela bez důkazů se sebeobskurnějším a sebeneobvyklejším vyhlášením, doslova na místě „vycucaným z prstu“. Že jde o zásadní devalvací hodnot a lidského úsilí, je nasnadě. Může jít však také o úpadek lidské civilizace či konkrétní společnosti. Proto jedním z principů, prosazovaných moderními skeptiky je, že „Mimořádná tvrzení vyžadují mimořádné důkazy“. A proto také klíčovou oblastí činnosti moderního světového skeptického hnutí, jehož součástí je i český Sisyfos, je monitoring a analýza snadné víry (věr) v různé paranormální jevy, protože nejde o nic jiného, než o (post)moderní formu „staré známé“ pověřivosti a předsudků s ní spojených, zabíhajících do domény objektivní přírodovědy.

Naši a světoví skeptici žijí v rozdílných podmínkách

Např. v USA je pro významné vědce a publicisty z oblasti vědy vcelku samozřejmé, že zastávají veřejně stanovisko racionální skepse a řadu z nich najdeme i v organizaci CSICOP (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal – <http://www.csicop.org/>) – viz dále. V České republice je klub Sisyfos z neinformovanosti někdy považován za jakousi českou anomálii, spjatou s postkomunistickým

Carl Sagan

vývojem a s relikty tzv. „materialismu“. Někdy je ovšem vystaven i cílené diskreditační kampani ze strany postmodernisticky orientovaných novinářů, preferujících de facto nevědecké a iracionální přístupy oproti vědě, někdy i přímo pseudovědu jako takovou (články tohoto typu se objevily např. v Reflexu a v Lidových novinách). K této diskreditační vlně se někdy kupodivu připojuje i jistá část redakce a někteří autoři z okruhu přírodovědeckého časopisu Vesmír. To je věc zcela neobvyklá na Západě, nestalo se zřejmě nikdy, že by proti skeptickým organizacím psaly časopisy typu Scientific American, Nature nebo Science. Domnívám se, že je to příznačné pro slabé postavení vědy u nás a českou anomálií není činnost klubu Sisyfos, ale je jí spíše rozsah této snahy ho zdiskreditovat, kterou lze jinak pochopitelně z kruhů, podporujících přímo či nepřímo pseudovědu, očekávat všude na světě. Sisyfos je členem Evropské rady skeptických organizací ECSO (European Council of Skeptical Organisations, <http://www.ecso.org>), kterou byl také pověřen pořádáním, desátého Evropského skeptického kongresu.

Následující seznamy jmen jsou reprezentativním přehledem významných osobností, kteří se angažují či nedávno angažovali ve skeptické či podobné činnosti. Jen část jich byla členem skeptické organizace, někteří z nich už nežijí:

Významní američtí aj. skeptici, kteří jsou/byli členové CSICOP anebo redakční rady Skeptical Inquireru, informačního orgánu CSICOP:

Francis Crick – spolu s J. Watsonem objevitel molekuly DNA (1953), biofyzik, zakladatel molekulární genetiky, Nobelova cena za medicínu a fyziologii (1962).

Richard Dawkins – evoluční zoolog a sociobiolog, autor knih mj.: Sobecký gen, Slepý hodinář, tvůrce koncepce tzv. memů, memetiky.

Lyon Sprague de Camp – známý autor sci-fi a fantasy (mj. pokračování příběhů o Conanovi), inženýr.

Stephen Barrett – lékař, zabývající se sledováním alternativní medicíny a šarlatánství, vede server Quackwatch – <http://www.quackwatch.com>

Cornelis de Jager – astrofyzik, Holandsko, předseda ECSO (European Council of Skeptical Organisations, <http://www.ecso.org>)

Carl Sagan – astronom, fyzik, chemik a exobiolog (projekty

CETI a SETI, sondy Pioneer, Viking a Voyager, atmosféry planet, možnosti života na jiných planetách), popularizátor vědy (Kosmos, Draci ráje, Brocův mozek), autor sci-fi (Kontakt), zakládající člen CSICOP.

Isaac Asimov – jeden z nejčtenějších autorů sci-fi a popularizátor vědy, autor mnoha stovek knih, sci-fi i vědecko-populárních, autor tří robotických zákonů, cyklu o Nadaci apod., zakládající člen CSICOP.

Martin Gardner – popularizátor vědy, fyziky, matematiky a astronomie.

Murray Gell-Man – fyzik v oblasti elementárních částic a kvantové fyziky, Nobelova cena (1969), objevitel koncepce kvarků (1964), stavebních kamenů všech hadronů, která se potvrdila i experimentálně.

Stephen Jay Gould – paleontolog a zoolog, který přišel s koncepcí stádií zrychlené evoluce. Autor populárních knih (česky např. Pandin palec).

Al Hibbs – fyzik, Jet Propulsion Laboratory (S R. Feynmanem napsal knihu o tzv. dráhových integrálech v kvantové teorii).

Douglas Hofstadter – zabývá se filosofií, transdisciplinárními oblastmi vědy a umění a kognitivní vědou. Autor slavné knihy „Gödel, Escher, Bach“.

Gerald Holton – fyzik a historik vědy na Harvardově univerzitě. V češtině vyšla např. kniha „Věda a antivěda“.

Sergej Kapica – fyzik a popularizátor vědy, syn P. Kapicy, editor ruského vydání časopisu Scientific American.

Philip J. Klass – inženýr v oblasti kosmonautiky a letectví, publicista (knihy, demytizující záhadologické koncepce UFO)

Paul Kurtz – předseda CSICOP, filosof, volnomyšlenkář, zakladatel společnosti pro Sekulární humanismus a časopisu Free Inquiry. (<http://www.SecularHumanism.org/fi/>)

Lawrence Kusche – publicista, zpracovávající např. témata, jako Bermudský trojúhelník (kniha: The Bermuda Triangle Mystery Solved).

Leon Lederman – fyzik, bývalý ředitel Fermilabu, Nobelova cena za fyziku 1988, za objevy v oblasti fyziky neutrin a leptonů.

Paul Mc Cready – letecký konstruktér, sestrojoval např. letadla, poháněná čistě lidskými svaly (Gossamer Albatross, Gossamer Condor – přelet kanálu La Manche – 1979) nebo sluneční energií (Solar Challenger – let na trase Londýn-Paříž 1981).

John Maddox – bývalý editor časopisu Nature.

Marvin Minsky – profesor elektronických médií, filosof kybernetiky, MIT, člen hnutí extropiánů.

Glenn Seaborg – jaderný chemik, získal Nobelovu cenu za chemii (1951), objevil a syntetizoval uměle spousty nových prvků – transuranů s atomovými čísly 94 – 105 (syntéza plutonia – 1940 – , dále americia, berkelia, california, curia atd.).

James Randi – profesionální kouzelník a iluzionista, podílel se na odhalení řady psychotronických triků, mj. znemožnil „zázračného“ Uriho Gellera, vypsál cenu miliónu dolarů za průkazné předvedení existence jakéhokoliv paranormálního jevu. Cena nebyla zatím udělena. Naproti tomu Randiho Nadace uděluje každoročně cenu Pegasus (Létající prase á la Pegasus), která je analogií českého Bludného Balvanu nebo ceny Ig. Nobela.

Jill C. Tarter – astronomka, pracující v institutu SETI, Mountain view, California.

Steven Weinberg – astrofyzik, kosmolog a částicový fyzik, Nobelova cena za fyziku (1979) za sjednocení elektromagnetických a slabých sil (1967). Autor knih: První 3 minuty, Snění o finální teorii.

Alan Hale – astronom a pozorovatel komet, objevitel mj. komety Hale-Bopp a řady dalších komet. Polemizuje často s ufology.

Victor J. Stenger – fyzik z oblasti kvantové teorie (Univerzita na Havaji), filosof vědy, kritik koncepcí New Age, okultna a postmodernismu.

Richard P. Feynman – fyzik, hlavně v oblasti kvantové teorie a částicové fyziky, tvůrce populárních Přednášek z fyziky, inspirátor nanotechnologie, Nobelova cena (1965) za rozvoj kvantové elektrodynamiky (1948). Polemizoval s pseudovědou a pověrami např. ve svých životopisných knihách. Člen komise pro vyšetřování katastrofy raketoplánu Challenger.

Jiní významní skeptici:

Voltaire – přední francouzský osvícenský filosof a spisovatel, liberál, kritik autokracie, absolutismu a dogmatismu.

Bertrand Russell – anglický matematik, logik a filosof. Liberál a pacifista.

William Ockham – středověký anglický teolog a filosof, logik. Rozdělil teologii a filosofii, víru a logiku. Zřejmě poprvé jím byl formulován skeptický princip, který je nyní znám jako „Occamova břitva“ Originální Ockhamova (latinismus Occam) formulace pravděpodobně zní: „Neznámé pojmy nebudtež rozmnožovány“. Pro teorii poznání to znamená, že neznámá fakta a jevy je zpravidla vhodné objasňovat přednostně pomocí fakt známých nebo minima předpokladů.

Edward Wilson – zoolog, zakladatel sociobiologie, kritický racionalista a scientista. Knihy v češtině např.: O lidské přirozenosti, Konsilience.

Stanislaw Lem – polský spisovatel (sci-fi) a esejist. Racionalistický filosof.

Petr Škrabánek – irský lékař českého původu a autor mnoha polemik s alternativní medicínou.

George Lichtenberg – německý osvícenský spisovatel, satirik a přírodovědec.

Linus Pauling – americký biochemik, zabýval se hlavně chemickými vazbami. Nobelova cena za chemii (1954), angažoval se v dopisu proti astrologii, také pro zákaz jaderných testů v atmosféře – Nobelova cena za mír (1962).

Konrad Lorenz – německý zakladatel etologie, Nobelova cena za medicínu a fyziologii (1973). Angažoval se např. v dopisu proti astrologii.

Významní čeští skeptici a kritičtí racionalisté, včetně nečlenů klubu Sisyfos, autorův výběr:

Jiří Heřt – lékař, bývalý předseda klubu Sisyfos. Autor a spoluautor knih: Alternativní medicína, možnosti a rizika a Homeopatie, medicína pro 3. tisíciletí?

Jiří Grygar – fyzik a astrofyzik, popularizátor vědy (Cena

*Richard P. Feynman
a Murray Gell-Man*

UNESCO Kalinga, v minulosti ji dostali třeba Bertrand Russell a A. C. Clarke). Zakládající člen Sisyfa.

František Koukolík – neuropatolog a popularizátor vědy

Rudolf Zahradník – fyzikální chemik a dlouholetý (dnes bývalý) předseda Akademie věd ČR

Karel Pacner – popularizátor vědy, kosmonautiky a astronomie. Kritický rozbor např. fenomenu UFO.

Jiří Krupička – geolog a filosof – knihy např. *Renesance rozumu a Flagelantská civilizace*

Miroslav Holub – biolog, imunolog, spisovatel a popularizátor vědy.

Rudolf Battěk – sociolog a politolog, disident, bývalý předseda Federálního shromáždění ČSFR, nyní vedoucí společensko-vědní sekce klubu Sisyfos.

Marcel Grún – popularizátor astronomie a kosmonautiky, ředitel pražské Hvězdárny a Planetária. Autor mj. kritické analytické knihy „Je astrologie věda?“

Petr Jakeš – geolog, spisovatel a popularizátor vědy.

Zdeněk Kukul – geolog, bývalý ředitel Českého geologického

ho ústavu, popularizátor vědy (mj. kniha, demytizující Ber- mudský trojúhelník).

Jaroslav Malina – antropolog a archeolog, popularizátor vědy

Egon Bondy – racionalistický filosof, historik filosofie a spisovatel

Vladimír Vanýsek – astrofyzik, jako člen klubu Sisyfos kritizoval např. astrologické koncepce

Luděk Pekárek – fyzik, expert mj. na elektromagnetické pole, kritik koncepcí psychotroniky a proutkaření

Oldřich Vinař – lékař, fyziolog a biochemik, zabýval se např. placebo-efektem

Ondřej Neff – spisovatel, publicista, vydavatel, autor polemik mj. s alternativní medicínou

Vojtěch Mornstein – biofyzik, autor slovníku alternativních nauk „Utopený Archimédes“

Josef Fleissig – popularizátor vědy, kritický analytik paranormálních tvrzení

Pavel Materna – racionalistický filosof a logik.

Obyčejné lhaní o jedné neobyčejné teorii

Knihy Arthura Bolsteina – Bolča *Obyčejné selhání jedné neobyčejné teorie*, RO consulting, Praha 1999 obsahuje tolik nepravd a polopravd nejen o Einsteinově relativitě, ale i autorových rozhovorech s různými odborníky, že lapidárně formulované shrnutí v nadpisu tohoto článku není vůbec nadnesené. Nepravdy o fyzice jsou asi nevědomé. Autor zřejmě jen nepochopil, co přesně se nejen v teorii relativity, ale i v dalších oblastech fyziky a matematiky tvrdí, a proto se pouští do boje s větrnými mlýny. Když ale líčí reakce odborníků na svůj „objev“, zcela záměrně vytrhává jejich výroky z kontextu a zamlčuje to, co se mu nehodí.

Autor například neopomněl citovat výrok jednoho z nás, že má dobré fyzikální myšlení a že jeho paradox o tyči a kouli je zajímavě zkonstruován; opravdu jsme to řekli, s lidmi mimo obor se obecně snažíme jednat laskavě. Už ale opomněl říci, že jsme neuznali, že by se jednalo o skutečný paradox a pokoušeli jsme se mu podat správné vysvětlení. Nepochopil jej, protože i nadále tvrdí, že jeho příklad svědčí o narušení příčinnosti v teorii relativity a to prostě není pravda. Cituje různé – z kontextu vytržené – pochvaly jeho „konečného řešení“, tj. „důkazu“, že teorie relativity je rozporuplná, neuvádí však jasně odmítavé stanovisko naše i dalších kolegů, ani se nezmiňuje o tom, že Československý časopis pro fyziku jeho práci nepřijal k publikaci.

A tak klamavá reklama, že jeho objev prošel oponenturou uznávaných odborníků, je podpořena snad jen písemným prohlášením Dr. Ullmanna a Dr. Mužáka na str. 18. O Dr. Mužákově nic nevíme, Dr. Ullmann je možná vynikajícím odborníkem v jiné oblasti, ale jeho kniha o gravitačním kolapsu a fyzice černých děr, o níž je zmínka na str. 25, je plná chyb a v odborné veřejnosti se setkala s velmi nepříznivou reakcí. Jeho úsudkem o práci, která se nějak dotýká teorie relativity, je proto lépe se nechlubit.

Tento list jistě není vhodným fórem pro předkládání matematického vyvrácení autorova údajného důkazu rozpornosti základů teorie relativity (a diskusí na toto téma nehodláme vést ani jinde, své námítky jsme opakovaně autorovi různou formou sdělili a pokud je nepochopil, je to jeho problém).

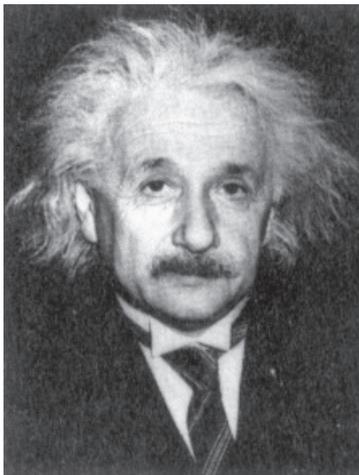
Zmiňme se raději o něčem, co má širší význam. Autor sice kritizuje „nesmyslnost“ obecně přijímaného vysvětlení Michelsonova pokusu, který je jedním ze základních experimentů, jež vedly k teorii relativity, nedává však ani náznak vysvětlení vlastního. A dnes už zdaleka nejde jen o tento pokus, nýbrž o nepřehledné množství empirického materiálu, který je s teorií relativity ve výtečném souladu. Zavrhnout teorii relativity neznamená jen skoncovat s učebnicovými příklady o Lorentzovi v autobuse. Současná teorie elementárních částic, kvantová teorie interakce látky se zářením a vlastně celá stavba fyziky dvacátého století je postavena na teorii relativity a kvantové teorii. Těmito základy nelze pohnout bez toho, aniž by se tato obdivuhodná konstrukce zřítla jako celek. Ale zatím k takovému radikálnímu kroku není žádný opodstatněný důvod, nespočet přímých důsledků, jako je například zpomalování chodu hodin v důsledku jejich pohybu vzhledem k určité (inerciální) soustavě i důsledků nepřímých, jakými jsou například spin elektronu, spektra atomů či existence pozitronů jsou ověřeny s vysokou přesností. A nejedná se jen o esoterické pokusy v laboratorních kuchyních fyziků.

Například zmíněný efekt zpožďování hodin se musí brát v úvahu při konstrukci navigačních satelitových systémů, mají-li správně fungovat k přesnému určování polohy.

V určitém smyslu lze sice říct, že speciální teorie relativity není tím posledním slovem ve fyzice. Například Einsteinova teorie obecné relativity je jejím zobecněním a budoucí kvantová teorie gravitace možná i zásadnějším způsobem zreviduje naše nazírání na prostor a čas. Ale to nezmění její důležitost a platnost všude tam, kde ji experiment důkladně prověřil. A zcela jistě nebude prohlášena za vnitřně rozpornou, její logickou stavbu už prověřila dávno řada vynikajících matematiků.

V kapitole *Bolstein* pan Bolčo uvádí, že mu pseudonym souznějící s jménem jeho slavného rivala dali kamarádi a že si jej zaslouží. S tím souhlasím, jen bych doporučoval místo *Bol* psát *Bold* – v angličtině je to *odvážný, sebevědomý*, ale také *nestoudný*.

**Jiří Langer a pracovníci Ústavu teoretické fyziky
Matematicko-fyzikální fakulty UK**

Tiší vrazi z dálného východu

Irmgard Oepen

Recenze na knihu Rolanda Zieglera: Ajurveda & Co.
(z německého časopisu „Skeptiker“ č.4/01 přeložil Milan Urban)

Autor knihy je firemním poradcem v oblasti plánování a organizace lékařsko – vědeckých výzkumů. Kromě toho založil nakladatelství a vytvořil německou stránku „Alternativní medicína kritickým pohledem“ (www.vrzerlag.com/esoterik/index.htm).

V uvedené knize informuje autor o některých z přípravků ajurvedy, „vědy o dlouhém životě“ a čínského lékařství, které dle německého zákona o léčích nejsou povoleny, ale jsou nabízeny v evropských virtuálních lékárnách nebo drogeriích (např. v holandských a švýcarských). Situace je komplikována tím, že členské státy Evropské unie žádný jednotný zákon o léčích nemají. Ze skandálů v posledních letech, o kterých se v této knize rovněž píše, lze vyvodit, že internet je nad síly zákonodárců a především kontrolních úřadů. Autor se proto rozhodl vysvětlit spotřebiteli rizika a varovat ho před přípravky, o kterých se sice tvrdí, že jsou účinné, ale jejichž účinnost nebyla doložena, zatímco vedlejší účinky vedly při jejich užívání i k úmrtí pacientů.

Po krátkém přehledu o historii a principech ajurvedy se čtenář doví, že ani v Indii není tento systém se svými dnes vyráběnými a používanými přípravky tak nesporný, jak to někteří němečtí propagátoři tvrdí. Poukázáno je dále na sloučení takzvané „transcendentální meditace“ (TM) a jejího ajurvedského obsahu indického guru Maharishi MahesYogi z šedesátých let se světonázorovými poselstvími. To bylo koncem sedmdesátých let důvodem, pro který vláda SRN varovala, že (tm) může vyvolat psychózy. Oprávněnost varování bylo v roce

1989 potvrzeno Spolkovým ústavním soudem.

Podrobně je potom popisován přípravek „Liv. 52“, který je na internetu vychvalován jako medikament ajurvedské medicíny. Výtažky ze sedmi rostlin a trojmocné železo, v přípravku obsažené, mají být vhodné především k léčení chronických nemocí jater. V odborné literatuře však lze zjistit, že používané rostliny ani v přípravku obsažené trojmocné železo nelze v žádném případě doporučit jako lék na nemoci jater. Studie o údajné účinnosti Liv. 52 měly řadu nedostatků, zatímco zprávy o těžkých komplikacích po užití přípravku, především u pacientů s nemocemi jater, nebyly v reklamě vůbec zmíněny.

Co se týče „tradiční čínské medicíny“, je situace jiná, neboť její přípravky jsou ve větším rozsahu na trhu. Podle odhadů je asi 80% (v Anglii) právně nepovolených přípravků rostlinného původu. Přicházejí především z Hongkongu a Číny a jejich kvalita velmi kolísá. Problémem je, že dodnes neexistuje všeobecně platná, jednotná a standardisovaná nomenklatura pro léčivé byliny, resp. rostlinná léčiva. Podle jedné americké studie dokázala kontrola 260 přípravků z Asie „drastické překročení“ mezních hodnot obsahu arsenu, olova a rtuti. Obzvláště děsivé je, že 83 produktů (33 %) obsahovalo příměsi, které nebyly deklarovány. K podobnému výsledku vedly další studie a přehledná práce E. Ernsta (1998). V souladu s tím jsou zprávy o vážných vedlejších účincích jako ochrnutí, selhání ledvin a karcinomy u pacientů, léčených těmito přípravky. Spolkový institut pro léčiva a medicínské produkty proto v roce 1999 a 2000 upozornil na nebezpečí při používání neschválených přípravků.

Pojednáváno je dále o dalších léčivých přípravcích a výživových doplncích, jejichž používání je spojeno s riziky, které v reklamě nejsou zmíněny vůbec nebo nedostatečně. Jde např. o rostlinné uklidňující přípravky z kawa-kawa, rohovníku (svatojánského chleba), který roste i u nás nebo o zázračný mixovaný nápoj „kombucha“, „noni-šťávu“ či údajný lék proti rakovině „Tian Xian“. V závěru knihy je zpráva o „mormonském čaji“ (Ma Huang), který je především v USA vychvalován jako prostředek pro „vyčištění organismu“ a zhubnutí.

Mýtus o energii z vakua

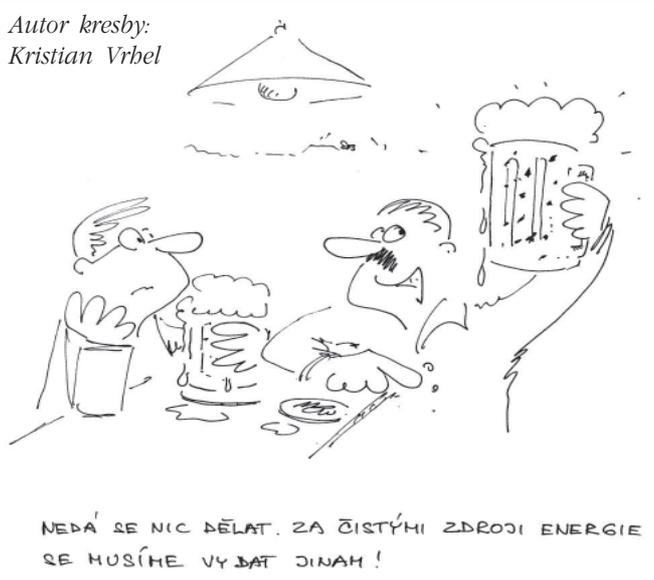
Vojtěch Hála

Perpetuum mobile neexistuje a existovat nemůže. Většina lidí dnes už ví, že je to jednou pro vždy prokázáný fakt. Přesto stále existují skupiny lidí, kteří se s tím nemohou smířit a upínají své naděje k utopicky krásné představě zdroje energie, který pracuje bez ustání a bez přísunu paliva či mechanické práce.

Příkladem takové snahy může být vynález Američana Thomase E. Beardena. Své zařízení nazval MEG, což je zkratka za „Motionless Electromagnetic Generator“, česky „bezpohybový elektromagnetický generátor“. Na konci března 2002 dokonce obdržel pan Bearden patent na MEG od amerického patentového úřadu. To je ovšem pouze dokladem toho, že o udělení patentu nerozhodují fyzikové, ale úředníci patentového úřadu, kteří často nemají jasno ani v základních fyzikálních otázkách. Jak se dočteme na mnohých internetových stránkách v češtině i angličtině, toto zařízení je založeno na „čerpání energie z aktivního vakua“. Lidé, kteří se takovými věcmi zabývají, hovoří o „free energy“ neboli volné energii. Když se různých „perpetistů“ zeptáte, odkud se v jejich zařízení bere energie, dostanete dnes velmi často odpověď, že z aktivního kvantového vakua. Proto stojí za to si myšlenku „volné energie“ poněkud blíže rozebrat.

Předně je třeba upozornit, že tento termín nemá nic společného s fyzikálním pojmem volné energie. Ta fyzikální je „volná“ proto, že ji mohou využívat tepelné stroje, kdežto tahle je „volná“, protože je zadarmo. Čerpání energie z vakua

Autor kresby:
Kristian Vrbel

je podle pana Beardena a dalších v principu umožněno kvantovou mechanikou (QM). Ta nás učí, že vakuum nemůže být nikdy úplně prázdné, protože by to odporovalo relaci neurčitosti mezi energií a časem. Můžeme si to zjednodušeně představit tak, že v kvantovém vakuu neustále samovolně vznikají a opět zanikají částice. Podle zastánců volné energie je tedy vakuum pořád plné energie a je tedy v principu možné ji neomezeně odčerpávat a využívat. Jenže to je omyl způsobený zjednodušenou představou. Vakuum je v QM definováno jako stav systému s nejnižší možnou energií. A podle zákona o zachování energie musí systém, ze kterého je energie odebrána, přejít do stavu s nižší energií. Nic ale nemůže mít nižší energii než vakuum, a proto není možné z vakua energii odčerpávat. Zdánlivé porušení zákona zachování energie v QM je pouze známkou toho, že energii systému nelze v jednom okamžiku přesně změřit. Pokud provedeme dostatečně přesné měření, dojdeme vždy k závěru, že energie se zachovává. Ačkoli se tedy na první pohled zdá, že kvantová mechanika dává úvahám o bezedných zdrojích energie jistou naději, je to právě ona, kdo tyto úvahy nekompromisně pohřbívá.

Další případ, který nedávno upoutal pozornost některých českých i zahraničních médií a který je dáván do souvislosti s volnou energií, je sbírka převratných vynálezů ruského akademika Valerijana Soboleva. Ten mimo jiné prohlašuje, že našel způsob tepelné úpravy křemičitého písku do podoby krystalů, které jsou schopny dodávat elektrickou energii v nevídaném množství. Má to fungovat tak, že se za tepla vytvoří potenciálový rozdíl mezi dvěma částmi krystalu, takže po ztuhnutí je mezi nimi napětí. Bohužel tiskové zprávy o jeho objevech, jsou velmi rozporuplné. V některých článcích se uvádí, že nový materiál na bázi křemíku působí jako „autonomní zdroj energie“. Tedy že dodává energii nepřetržitě a čerpá ji „z okolního prostředí“. Tato interpretace vede k úvahám o volné energii, o kterých už zde byla řeč. Jinde se zase píše, že krystaly křemíku fungují jen jako baterie, které je po vybití třeba vyměnit. Na tom by ale nebylo nic převratného protože z každé baterie můžeme odebrat jen tolik energie, kolik jsme do ní při výrobě vložili. Takový elektrický článek tedy není zázračným zdrojem energie, ale pouze místem jejího uschování pro pozdější spotřebu.

V České republice pracuje usilovně na propagaci využití volné energie především spisovatel Jiří Wojnar, který používá

přezdívku Gewo. Kromě vlastních internetových stránek publikuje tyto myšlenky ve WM magazínu, jehož je šéfredaktorem. Nedávno publikoval dokument na podporu zařízení MEG s názvem „Naléhavá výzva“, který je adresován především Akademii věd, ale také „redakcím regionálních i velkých deníků, časopisů, do rozhlasu, televize, poslancům, prezidentské kanceláři“. Na Wojnarových stránkách v sekci o volné energii nalezneme texty (většinou překlady zahraničních stránek) o několika zaručeně vyzkoušených a prověřených zařízeních. Kromě výše zmíněných je to například „Fran De Aquinova gravitační loď“, která si klade za cíl boj s gravitací. Řešením má být vytvoření štítu z fotonů, který zabrání všem gravitonům přiblížit se k lodi, čímž na loď přestane působit gravitační síla. Základní představa je taková, že stačí vyzářovat dostatečné množství fotonů do všech směrů, protože každý graviton se pak srazí s fotonem dříve než loď ovlivní. Škoda že zatím nebyla experimentálně potvrzena existence gravitačních vln, ani jednotlivých gravitonů, natož abychom mohli mluvit o jejich interakci s fotony. Dále nás pan Wojnar informuje o zařízení Testatica, které má při nulovém příkonu výkon větší než 3kW. Říkáte klasické perpetuum mobile? Pardon, tohle je volná energie. V jiné části svých stránek pan Wojnar říká, že působením vhodné frekvence střídavého proudu na vodu ji lze rozložit na vodík a kyslík a získat při tom daleko více energie, než jsme vložili. Podle jeho vlastního vyjádření se mu dokonce podařilo takové zařízení doma postavit. A odkud se ta energie bere? No to je přece volná energie, té je pro každého všude dost!

Příznivci volné energie věnují hodně prostoru ve svých publikacích také otázce, proč volná energie ještě není k dispozici, proč už ji dávno nemá každý doma, když je to tak jednoduché. Podle nich tomu ve spolupráci s vládami států vši silou brání mocné energetické koncerny, které by s příchodem volné energie na trh přišly o všechny příjmy. A právě proti nim je třeba aktivně bojovat a volnou energii propagovat, jinak dojde naše civilizace a celá planeta ke zkáze v podobě vyčerpání všech přírodních zdrojů. K tomu se dá podotknout, že boj pana Wojnara proti těmto temným silám někdy nápadně připomíná boj dona Quijota s větrnými mlýny. Proti myšlence volné energie totiž hovoří něco daleko silnějšího než ropné koncerny, totiž přírodní zákony.

Autor je student Matematicko fyzikální fakulty UK v Praze.

Zasvěcenci dostali po čtvrté Bludné balvany

Věra Nosková

reportáž

Posluchárnou matematicko-fyzikální fakulty UK v ulici Ke Karlovu zazněl džezový pochod Svátí pochodují. Místo svatých se ale ve dveřích objevili členové komise pro Bludné balvany Českého klubu skeptiků Sisyfos, v antických řízách a s věnečky z břecťanu na hlavách. Pedel, v civilu počítačový odborník Martin Bloch, s politováním přítomným sdělil, že ani tentokrát nevolnil zaměstnavatel pracovitěho Sisyfa, aby se mohl zúčastnit slavnosti svého klubu. Předal tedy slovo Sisyfovi mimořádnému a zplnomocněnému velvyslanci Jiřímu Grygarovi. Ten nejdříve pohovořil o návštěvě v podsvětí a radostně konstatoval, že Sisyfos nominace na udělení Bludných balvanů schválil. Tak začala každoroční akce českých skeptiků.

Scénář vyhlášení cen měl už z minulých let zavedená pravidla. Jiří Grygar vyhlásil laureáty bronzového bludného balvanu, nejdříve v kategorii skupin, pak jednotlivců. Totéž se opakovalo s cenou stříbrnou a vyvrcholilo cenami zlatými. Poté co sdělil v jedné větě zásluhy vyznamenaného, požádal,

aby si vy(po)znamenání přišel pro cenu. Poté skeptik, který připravil podklady pro nominaci a sepsal delší zdůvodnění, předstoupil a přečetl připravený materiál. Oceněný pak měl příležitost vyjádřit své pocity, vděk či mohl dárcе třeba i proklít. A jak to dopadlo? Osobně si pro cenu nepřišel žádný z nich, ale někteří poslali zástupce i s „poděkováním“. Část cen si odnášela šéfredaktorka léčitelského časopisu Regenerace Ilo-na Manolevská, která je s dotýčnými ve styku. Regenerace v minulosti už Bludný balvan obdržela.

Proč se lidé smějí, když se řeklo Nova a Věštírna?

Pořad Novy, Věštírna, dostal Bludný bronzový balvan v kategorii skupin. Obecenstvo v posluchárně se prozradilo smíchem, vše nasvědčovalo tomu, že ani přítomní nebyli ezoterickou šou fascinováni, a že je pobavila jinak, než tvůrci pořadu zamýšleli. V obhajobě nominace se například pravilo: Nedejme se zmást pouťově vyzdobeným studiem, polopaticky adjustovanou moderátorkou nebo zdánlivou prostoduchostí dějů. Pod pláštíkem zábavnosti tu proudí mohutné věštecké

síly, aktéři po mnoha nápovědích klidně uhadnou, kdo ze známých osobností se skrývá pod pláštěm s kápí. Pozvání duchovní pracovníci tu propagují své metody, ať už čtou z hvězd, karet, kávové sedliny nebo kozích bobků. ... Například zpěvákovi Michalu Davidovi pomohlo, když mu přítomní hadači vyjevili, že má potíže s hlasivkami proto, že mu v 15. století jakýsi nelida probodl krk kordem. (V 15. století kordy sice ještě nebyly, ale realita je cosi tak vulgárního...). Do Věštírny přilákali i matku dvou unesených dětí. Doporučili jí, aby si děti vizualizovala, a poté se je astroložka a psychotronik pokoušeli lokalizovat. Věc se jako vždy nepovedla, ale zúčastnění alespoň předvedli divákům svůj cit pro lidské neštěstí. ... Někteří z pozvaných astrologů se ve Věštírně mohli chlubit tím, že předem věděli o teroristickém útoku na World Trade Center 11. září 2001. Svěřili se s tím až po tragédii. Útlocitně Američany raději předem nevarovali, aby je prý nevydělali. Z Novy si nikdo pro balvan nepřišel, snad proto, že tato televizní stanice zatratila heslo, že i negativní reklama je dobrá, negativní „reklamy“ kolem ní už bylo dost, a o jejím kladném efektu se dá pochybovat.

Bronzem byl odměněn také astrolog Emil Havelka

A sice za činnost své astrologické apatyky Astrál. Ta provedla na svých zákaznicích nepovolené, ale záslužné klinické zkoušky s preparáty ztěžklými olovem a rtutí, a vyvinula „nadpozemské“ jogurty.

Věřu, že od České zemědělské a potravinářské inspekce nebylo pěkné, že podrobila tajné složení sortimentu Havelkovy Astrologické apatyky – Astrál laboratorním rozborům. Ty zjistily, že například preparát Astrum ma Madhulene, dovezený z Indie, obsahuje 4 100 mg olova na kilogram, zatímco přípustné množství je nejvýše 8 mg v kilogramu. Stejný přípravek ztěžkl navíc rtutí, které bylo 2 950 mg na kilogram, když přípustné množství je 0,5 mg/kg. Další preparát Astrum fe femikalp zase obsahoval 2 770 miligramů olova na kilogram. No a co?! Nyní alespoň najisto víme, že po těžkých kovech je člověku velmi těžko.

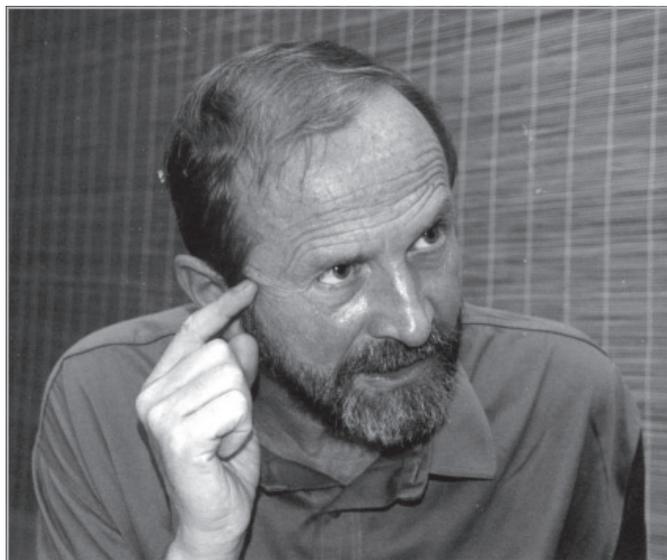
A vůbec – kdyby kontrolní úřady a třeba i policie, soudy a psychiatři (jako v případě pana Chobota) se takto hnidopišsky štourali v ezoterických, komerčně úspěšných aktivitách, okultní duchovno by ztratilo kredit a co bychom si bez něj počali?

Řeč na obhajobu nominace skončila touto řečnickou otázkou. Poté se aktéři šou začali pít po panu Havelkovi. Ten místo sebe poslal muže jménem Dalibor Rose. Muž vytáhl lejštro se zdravotní potřebou astrologa a říkal neuvěřitelné: „Vážení soudruzi, bohužel se nemůžu zúčastnit tohoto velkolepého divadla inscenovaného bývalými svazáky a komunisty, neboť dávám raději přednost práci před planým žvaněním stranických farizejů. Jsem rád, že jsem obdržel toto ocenění, neboť jako horník vím, co znamená bludný balvan na rozdíl od vás, učených vědátorů.“

Řeč všechny rozjařila, posluchači se smáli. Je to stará finta podnikatelů v ezoterice, že skeptiky nazývají přednostně vulgárními materialisty, a když to skeptikům nevdá, přivrdí, a přejdou od materialistů k marxistům. Líbí se jim totiž myšlenková konstrukce, že komunisté duchovno zakazovali coby konkurenční ideu, a kdo se dnes duchovnem se ohánějí směji nebo před nimi varuje, musí být převtělený soudruh. Jedním dechem se ezoterici zároveň dovolávají komunistického ministra Kahudy, který ezotericky a s požehnáním partaje bádá, a mnozí z dnešních záhadologů s ním.

Stříbro dostala ezoterická „univerzita“ Nové doby

Univerzita Nové doby pod vedením Milana Calábka totiž vzdělává budoucích alchymisty, astrology, hermetiky, psychology krevních skupin, šamany, vykladače aury, karet, snů a

Milan Calábek: Přemýšlí o lákavé schizofrenii?
Foto archiv.

dalších zasvěcence, což jsou klíčové profese, na něž naše společnost již netrpělivě čeká.

Na počátku studia nasadí frekventanti svého křehkého ducha do boje s hmotou. Vpravují se do magického modu vědomí a pak ohýbají silou vůle lžice, mění kvalitu vína, chodí po skleněných střepech, snad i mléko se srazí pod jejich duchovním pohledem. Poté pokročí v vyššímu modu vědomí, o němž sám Milan Calábek řekl v rozhlasu: „Nesmírně důležité je vědomí hypnotické. Když si uvědomíme, že staří Řekové v období homérském žili v hypnotickém stavu, že celé tyto civilizace byly založeny na hypnotickém vědomí a komunikaci, že vlastně to byli schizofrenici... A že vlastně schizofrenie je propad do tohoto modu vědomí. ... (Řeč končila výzvou:) Vyzýváme Univerzitu Nové doby, aby se podělila s národem a lidstvem o fascinující technologie, vždyt tito duchovní veličáni jistě nejsou sebestřední egoisté! Těšíme se spolu s veřejností na dobu kdy mentální ohýbání lžic – čili tváření kovů za studena přejde do metalurgické praxe a transmutací octa na archivní víno se budou bavit čeští kutilové.“

Pro cenu si přišla šéfredaktorka Regenerace, paní Ilona Manolevská. Zasvěcené přítomné informovala: „Pan Calábek je právě v Nepálu se svými studenty, jistě bude potěšen tímto oceněním. Ale každý to vidíme jinak: Já vidím pana Calábka jako skvělého léčitele, filosofa...“.

Psychotronik Brázda dostal stříbro

Vlastně nedostal, protože si pro ně nepřišel. Jako ezoterický velkopodnikatel nemá na takové parádky čas. Nicméně rozesmáté publikum si i tentokrát přišlo při obhajobě na své. Bývalý silnoproudař dostal cenu: Za hyperaktivitu v jasnozření a v ezoterických podnikatelských aktivitách pod heslem: okultní práce všeho druhu. Dále se pravilo, že: Svou firmu nazval Efekt, vnechav skromně přídatné jméno finanční. Zabývá se hlavně poradenstvím, které vyžaduje nicotné náklady

Stanislav Brázda
všechno ví díky
siderickému kyvadlu.

z jeho strany a vysoké ze strany těch, kteří po jeho moudrech prahnou. Jedna ze skeptiček dodnes dojatě vzpomíná, jak jí vyléčil z přepólování radou, aby si na deset minut spojila ruce, když pronikavým vhladem zjistil, že má pravou půli těla nabitou plus a levou mínus, přičemž to má být obráceně. Brázda brázdí v psychotronice i v astrologii, umí numerologické analýzy, vykládá karty, soustřeďuje své klienty v kurzech, na přednáškách a zájezdech. Uhodne o nich všechno a poradí jim vždy, jsou-li dostatečně solventní. Přiznává, že vede neuvěřitelně pestrý život, miluje ženy a rychlá auta. Brázda rád diagnostikuje, léčí a radí na dálku, nejlépe to umí přes rozhlasové vlny. Je příkladem ezoterického playboye, který pochopil co doba žádá, a co je lepší než poplužní dvůr.

Zlatý časopis Astro!

Na první pohled se na scéně, to jest před obrovskou tabulí popsanými matematickým řešením nekonečného příkladu, zdánlivě nic neděje: Aktivisté Bludných balvanů čtou ze svých lejster, Jiří Grygar vyhláší laureáty a tři kostymované skeptičky nosí balvany sem a tam. Přesto se návštěvníci baví jako při veselohře. To už jde pomalu o balvany zlaté, takže ceny nejvyšší. Za skupiny ji dostal časopis Astro, což je více než pochopitelné. A za co?

Za nabídku paranormálních služeb, předmětů a akcí nejen na svých stránkách, ale i při ezoterických Astrovikendech, kde lze získat nákupem čarovných předmětů zdraví, štěstí a informace o budoucím osudu.

Každý týden se čtenář Astra dozví, jaký bude vliv sluneční soustavy i Luny na dění v České republice, dále stručnou charakteristiku dětí narozených v tomto týdnu, vlastní výsek osudu (včetně, žel pouhých fragmentů, výsledků Sportky).

V č. 36/2001 (9. – 16. 9.) varuje: Pozor na utopické touhy! ... Ve druhé polovině týdne ... mohou nastat vystoupení extravagantních umělců propagujících nové umělecké a módní trendy, hrozí články. V úterý a ve středu toho týdne čekaly prý naše kriminalisty a sportovce ostré boje se střídavými úspěchy. Pravděpodobně byly násilné trestné činy, četné havárie a úrazy. Veřejnost měla být zneklidněna rozhodnutími soudů a nemorálním chováním některých čelných představitelů. Školství a kultura měly zápasit o život. Je uklidňující že vše jmenované, co se skeptikům jeví jako stálý stav našeho koutu světa, soucitní astrologové situují do jednoho týdne. O dva týdny později jejich zásluhou svět dočista zkrásněl. V čísle 38/2001 se v článku Vlvy sluneční soustavy na dění v ČR radostně praví: „Týden ve znamení tolerance a vlnivosti. ... Nejvýznamnější konstelací tohoto týdne je harmonické spojení Slunce ve znamení Vah a Neptuna ve znamení Vodnáře. Této příjemné planetární konstelace je možno využít k urovnání konfliktů vzniklých rozdílnými názory náboženskými, duchovními či politickými, a to jak mezi státy, tak v rodinném kruhu.“ ... Astro klade též vzrušující a rozčilující otázky zabedené vědě: V čísle 38/2001 se Zoša Kinkorová znepokojuje: ... „Věda tvrdošijně trvá na tom, že elipsy, po kterých obíhají planety, mají jenom jedno ohnisko. A člověk se ztrapní, když se zeptá, co je v tom druhém ohnisku! Vědci tvrdí, že tam nic není. Ale to přece není možné, protože každá elipsa musí mít 2 ohniska – to ví každý žáček...“

Přítomní jsou touto otázkou rozveseleni, nejspíš dávali kdysi ve škole pozor na rozdíl od naivní tazatelky. Pro cenu již spěchá sympatizantka spřízněného Astra, Ilona Manolevská a říká radostně: „Jak jste slyšeli, časopis je to zajímavý, každé pondělí na stáncích.“ Kouzlo nechtěného je dovršeno.

O zlato se dělily dvě psycholožky

Závěr udělování balvanů byl rozpačitý, oceněné dámy nějak k smíchu nebyly. Posuďte sami: O první cenu se v kate-

**Jiří Grygar předává diplom pro psycholožku Marii Foučkovou. Své si o tom myslí šéfredaktorka Regenerace paní Manolevská (v popředí).
Foto Jiří Nosek.**

goriích jednotlivců podělily PhDr. Marta Foučková a PhDr. Marie Říhová za příkladnou útěchu lidem v neštěstí. Těm tyto odbornice na psychiku říkají: Čím větší neštěstí vás potkalo, tím větší jste byla zrůda v minulém životě. Obhajoba nominací pak zněla dosti morbidně, díky citacím výroků v médiích těchto proklamativně cituplných dam.

Malý chlapec s rozpadajícím se svalstvem byl v minulém životě kamikadze – zjistila laureátka **dr. Marta Foučková** při rozhovorech s postiženým dítětem. S laskavostí sobě vlastní upozornila veřejnost v médiích či ve svých knihách například na tato šokující odhalení:

V případě Kaprunské tragédie nastoupili do později hořící soupravy lanovky jen ti, co správně uhořet měli. Byli totiž v minulých životech nelítostní žháři. Na legendární Titanik se dostavila před tragickou cestou síla bývalých pirátů určených k utopení, včetně žen a dětí.

Vnucuje se otázka – kým bude naše laureátka ve svém příštím životě? Raději nedomyslet.

I **PhDr. Marie Říhová**, odbornice na křehké lidské nitro, má zvláště spadeno na děti. V rozhlase Svobodná Evropa zpovídána redaktorkou Přenosilovou rozmarně vykládala: „Pokud pracujete s takovým dítětem, které nemá ani nohy ani ruce – a zjistíte, že to byl (v minulém životě) gestapák, který v koncentračním táboře házel děti do plynu, tak najednou vidíte, že všechno je jak má být.“

Ve své knize Učte se životem líčí jak za ní přišli manželé, kteří se měli rádi, ale žena trpěla depesemi. Naše laureátka je dokázala přesvědčit o tom, že manžel byl v minulém životě hostinským a ona holčičkou, kterou si vzal na vychování. Ovšem, když jí bylo pět let, utopil ji v rybníku, jednoduše proto, aby se jí zbavil. Po tomto povzbuzujícím odhalení se bývalá utopená prý smířila s tím, že její manžel ji kdysi zavraždil, a deprese zmizely. Protivně strážliví psychologové a psychiatři sice hovoří o syndromu falešné paměti, o sugesci a vstřícné fabulaci manipulovaných či zhypnotizovaných lidí, ale námi oceněné dámy sázejí s gustem na víru, odplatu, mstu a na drastáky, které si vynucuje tzv. vesmírná spravedlnost.

Do zaraženého ticha se ozvala drobná dáma, pověřená vědmou Foučkovou, aby přednesla její cituplný dopis. Psycholožka komisi pro Bludné balvany v dopise zahrнула slovy: jsem šťastná a ráda..., vznešená společnost vědců..., potěšilo mě, vynikající, velká rodina, duchovní společnost krásných moudrých lidí, duchovní strana světa, života a poznání, odměna, uznání....

O esesácích se tu nepravilo nic, jen o marxistickém vědomí přítomných. Skeptici byli rádi, že z toho vyvázli tak lacino a že je nebezpečná dáma zahrnula dokonce proklamativní duchovní láskou. Zároveň vyjádřila radost nad skutečností, že se už neupaluje zaživa. Nikdo netoužil zřejmě zvědět, jak to myslela. Kontrast s předchozími citacemi jejich reinkarnačních výroků byl podoben schizofrennímu rozštěpu osobnosti. Ale taková už je ezoterická scéna.

Filipínská operace se povedla, pacient odešel po svých

Do spontánního veselí vrátil diváky filipínský léčitel, v civilu kouzelník dr. Josef Kaiser, sympatizant a pomocník českých skeptiků.

Techniku filipínské operace s duchovním vniknutím do útrobu a duchovním vyjmutím náhle zmaterializovaných drůbků předvedl sice už loni, ale musel ji pro velký úspěch opakovat. Letos měl štěstí, na místě byla i kamera České televize, a v nočních zprávách pak televizní diváci spatřili trik končící vytažením šňůry buřtů z operovaného břicha. Před lékařským zákrokem předvedl ještě mentální ohýbání lžičky, s nímž se po léta studii moří Calábkovy studenti. Je zajímavé, že ekvilibristovi to šlo i bez vstupu do módu vědomí. Když si v závěru kouzla liboval, že pacient nemá ani jizvu, předstoupila před diváky paní Manolevská a prohlásila s vážnou důrazností, že po operaci filipínského léčitele se jizva objeví.

Jsou věda a náboženství kompatibilní?

Autor textu je předsedou CSICOP (The Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal), mezinárodní organizace přidružené k Newyorské státní univerzitě v Buffalu. Je emeritním profesorem filosofie a jeden z nejvýznamnějších amerických skeptiků. Text tohoto článku uváděl konferenci „Věda a náboženství: Jsou slučitelné?“, pořádanou CSICOP v Atlantě 9. – 11. 11. 2001.

Přeložil Vojtěch Mornstein

Slovo úvodem

Jen málo lidí si u nás při slově „americký“ vybaví něco programově ateistického. Image amerických politiků a zřejmě i každodenní život Američanů je na náboženství závislý skoro stejně fatálně jako na penězích. Tento článek se dotýká jednoho z nejžhavějších, avšak ne příliš oblíbených skeptických témat – vztahu mezi vědou a náboženstvím. Český klub skeptiků – Sisyfos se zpravidla těmto diskusím vyhýbá, aby zbytečně netříštil svoje síly ve vzájemných rozmíškách. Svědčí tedy o značné síle amerického skeptického hnutí, když se do takovýchto diskusí pouští. Svědčí to i o osobní odvaze autora (není tuším příliš populární být v USA ateistou), když si dovolí vystoupit z ateistické pozice, přisoudit náboženství dokonce roli v podstatě jen psychologickou a postavit proti němu vědecké poznání jako světonázorovou alternativu pro odvážné.

Je třeba si uvědomit, že USA neprošly žádným údobím pronásledování církví a náboženského přesvědčení vůbec. Ani američtí ateisté proto nejsou zatíženi asociacemi, které v naší, v podstatě velmi sekulární společnosti odsunují ateismus někam k tématům, o kterých je z mnoha důvodů lépe na veřejnosti nemluvit. To však nic nemění na tom, že se jedná o téma velmi zajímavé a hodné kulturně vedené diskuse.

V. Mornstein

Paul Kurz

Potřebujeme odluku náboženství od vědy, etiky a státu.

Na závěr vtrhla před tabuli skeptička Olga Kracíková. Odhodila šál, titul a pro tu chvíli i profesi ekologičky, a zavířila ve strhujícím břišním tanci, kterému se už léta věnuje. Obohatila svůj energetický tanec demonstrací tělesného magnetismu, když dokázala rozechvět tělo

Filipínská operace dr. Kaisera se zdařila. Foto Jiří Nosek.

s žehličkou položenou na hrudi. Ostatně tento zábavný závěr akce Bludný bulvan se jmenoval: Umíte to líp.

Skončila legrace. Na skeptickou obec dolehly o pár dní později nadávky a opovržení z druhého břehu. Nepochopení, lži, pomluvy, žlučovitě reakce. Objevily se leckde, a objevovat se budou. Smích střízlivých se jen tak neodpouští.

Reakce v médiích: O Bludných balvanech se objevily zprávy: v Radiožurnálu, rádiu Impuls, na stanici Vltava, ČT 1, Hospodářských novinách, Večerní Praze. Zpráva o akci vyjde v Dingiru a jako vždy jistě i v Regeneraci. O dalších ohlasech nemáme zprávy.

Náboženství má však svou vlastní sféru, takže mezi vědou a náboženstvím nemusí nutně docházet k nedorozuměním. Tato sféra má evokativní, působivou a emotivní povahu. Náboženství je mravní poezií, estetickou inspirací a dramatickým výrazem existenciální naděje a touhy.

V poslední době se konalo mnoho konferencí, na kterých byl diskutován vztah vědy a náboženství. Kupříkladu Templetonova nadace podpořila několik konferencí k tomuto tématu. Mnozí diskutující se patrně domnívají, že věda a náboženství jsou slučitelné. Argumentují tím, že mezi nimi není žádný rozpor, a někteří dokonce tvrdí, že věda potvrzuje základní principy náboženské víry. Předpokládám, že s tím většina účastníků takové konference – převážně skeptikové a bezvěrci – nesouhlasí.

Existuje mnoho oblastí, ve kterých se náboženští teoretici (v orig. *religionists*) a vědci diametrálně liší v názoru co je pravda. Toto jsou některá z nich: (1) Existuje duše nebo vědomí jako oddělená a odlišná entita, nebo jsou to funkce mozku? (2) Podává věda dostatečné důkazy „inteligentního designu“, nebo si biologie vystačí bez něj? (3) Lze ovlivnit něčí léčbu na dálku tím, že se za něj budeme modlit, nebo jsou prováděné pokusy zcela nespolehlivé? (4) Existuje empirický důkaz pro tvrzení, že „zkušenost blízké smrti“ nám umožňuje dosáhnout „druhého břehu“, nebo existují alternativní fyziologická a psychologická vysvětlení těchto zkušeností? (5) Mohou média za jistých podmínek komunikovat se zesnulými, nebo jsou protokoly takových pokusů příliš neudbalé? (6) Dokazuje astronomická hypotéza Velkého třesku, že Bůh je příčinou vesmíru, nebo toto tvrzení nemá nic společného s vědou a je ryze spekulativní?

Zabýváme-li se výše uvedenými tématy, vynoří se nám řada otázek: Jsou vůbec možné ucelené teorie a testovatelné hypotézy o těchto jevech? Jestliže ano, jaké pro ně existují důkazy? Mohou odolat paranormálně-duchově-náboženská tvrzení kritickému zkoumání?

Skeptikové se zaměřili na prozkoumání paranormálních tvrzení. Náboženskými tvrzeními *per se* se nezabývají pokud

nemohou být zkoumána empiricky. Nenáboženští humanisté si však opravdu přejí zabývat se náboženskými tvrzeními a testovat je za každou cenu. Je zajímavé, že v poslední době se hranice mezi paranormalitou a náboženstvím rozostřila a je často obtížné říci, kdy se zabýváme paranormalními či náboženskými jevy. Proto spiritualismus, zkušenost blízké smrti a komunikace s mrtvými lidmi je zajímavý jak pro výzkumníky paranormality, tak i náboženství. Podobně to platí i pro klasický filosofický argument odkazující na tzv. inteligentní design – zaváděný nyní do evoluční biologie a kosmologie.

Navrhují, abychom pro náboženská tvrzení, která lze empiricky vyjasnit a která nejsou transcendentní nebo nadpřirozená, používali termínu *paranaturální*. V tomto významu jsou podobná testovatelným paranormálním tvrzením. Dobrým příkladem takového propojení je obecně rozšířená víra, že záhadné inteligentní a dobročinné bytosti navštěvují pozemšťany a berou je na paluby kosmických lodí. Toto je kvazináboženský jev připomínající anděly a jiné božské nebo polobožské bytosti dávných časů. Zmizení roswellských mimozemšťanů není nepodobné prázdnému hrobu v Novém Zákoně!

Abychom mohli analyzovat vztah mezi vědou a náboženstvím, potřebujeme definovat a charakterizovat každou z těchto oblastí. Mnozí se domnívají, že náboženství nabízí zvláštní druh vyšší duchovní pravdy. Trvají na tom, že existují *dvě* pravdy: (1) pravda vědy využívající metody vědeckého bádání a ověřující pravdivost tvrzení empiricky, racionálně a experimentálně a (2) pravda náboženství, která transcenduje (přesahuje) kategorie empirických faktů a logiky. Skeptikové poprávu pochybují o tomto druhém tvrzení a trvají na tom, že nejspolehlivější metody jsou ty, které vyhovují objektivním standardům ověřování a potvrzování. Historická tvrzení obsažená ve starověkých svatých textech o zjeveních se totiž dostatečně neopírají o spolehlivé očitě svědky nebo jsou založena na sporné ústní tradici. Tyto texty byly sestavovány mnohá desetiletí a dokonce staletí po údajné smrti proroků. Mnohá tvrzení o zázracích, která nacházíme v Bibli a Koránu, například o léčení nebo o vymítání ďábla v Novém Zákoně, nebo popis stvoření ve Starém Zákoně, jsou nespolehlivá. Vyjadřují primitivní názory starověkých kočovníků a zemědělců a ty nemohou obstát v konkurenci ideí.

Žel, v dějinách náboženství někteří tvůrci často bránili na základě svého přesvědčení vědeckému bádání nebo je cenzurovali. Svoboda vědeckého bádání je základem lidské civilizace; jakékoliv úsilí o omezení vědeckého zkoumání je kontraproduktivní.

Dobrou ilustrací toho je dnes snaha některých lidí o omezení výzkumu embryonálních kmenových buněk z morálních nebo náboženských důvodů. Tito odpůrci argumentují tím, že člověk je duchovní bytostí již v okamžiku, kdy se buňka začíná dělit, jedná-li se dokonce o šest nebo osm buněk, a proto jakékoliv experimentování v tomto ohledu považují za „nemorální“. Tento zákaz vědeckého zkoumání vycházející z postulátu duše připomíná potlačování Galilea a výuky darwinismu. Pokud si tedy náboženství bude nárokovat právo schvalovat vědecký výzkum, pak musíme požadovat *odluku náboženství a vědy*.

Druhá oblast se týká vztahu mezi vědou a morálkou. Uvádím tuto otázku zde proto, protože mnoho lidí si myslí, že hlavní funkcí náboženství je morálka. Stephen Jay Gould ve *Skeptical Inquirer* mluví o dvou velkých lidských výtvořech – vědě a náboženství –, které jak uvádí spolu nesoupeří

a neprotirečí si. Tento autor říká, že věda je sférou zabývající se pravdou a náboženství je sférou zabývající se etikou. Domnívám se, že tento přístup není správný. Samozřejmě, že bych mohl zde argumentovat, že by měla být také *odluka etiky od náboženství*. Teoretici náboženství nemají žádné zvláštní právo na formulování morálních soudů. Říkám to proto, protože dějiny etiky – od Aristotela po Spinozu, Kanta, Johna Stuarta Milla a Johna Deweye – jsou především snahou ukázat, že etika může být autonomní a že etické soudy mohou být formulovány na základě racionálního tázání. Existuje logika praktických soudů, pravidla efektivního rozhodování a etické teorie, které jsou rozvíjeny zcela nezávisle na náboženství. Zde hraje svou roli věda, neboť může rozvíjet naše prostředky (technologie) a utvářet hodnotové soudy na základě příčinně-účinních faktů. Mnozí lidé se dnes mylně domnívají, že nemohou být morální bez náboženských základů. Sekularizace morálky probíhá už od renesance značně nezávisle na náboženských příkázáních.

Třetí oblast, o které se v moderním světě žhavě diskutuje, je vztah mezi náboženstvím a státem. Většina demokratů dnes brání odluku náboženství od státu; říkají, že i když mají věřící vždy právo vyjádřit svoje hledisko veřejně, náboženství by mělo být primárně soukromou záležitostí. Náboženství by neměla vnucovat své morální principy celé společnosti. Demokratické státy by měly být neutrální k výkladu náboženských principů.

Co je tedy vlastní sférou náboženství? Zůstalo pro něj něco? Moje odpověď je kladná. To může být překvapivé tvrzení pro skeptiky, ale myslím si, že náboženství a věda jsou slučitelné. Samozřejmě, závisí to na tom, co je míněno náboženstvím. Náboženství sehrává důležitou roli, která nemůže být jednoduše opominuta. Náboženství nás budou neustále provázet v dohledné budoucnosti a jen tak jednoduše nezaniknou. Nepochybuji o kontraverznosti mojí teze: jazyk náboženství, dodávám, není primárně popisný ani preskriptivní (hodnotící). Popisná a vysvětlovací funkce jazyka charakterizuje oblast vědy; etika plní hodnotící a normativní funkci. Obě tyto oblasti, věda a etika, jsou svým způsobem autonomní. Zvláště v politické oblasti teoretici náboženství nemají žádné zvláštní kompetence, podobně jako v oblasti morálky. Je třeba nechat na každém občanovi demokratické společnosti, aby vyjádřil svoje politické názory. Podobně to platí pro vývoj morálního vědomí člověka, které vede ke schopnosti utvářet morální soudy.

Je-li tomu tak, co tedy patří do říše náboženství? Dodávám, že oblast náboženství je evokativní, expresivní a citová. Představuje morální poesii, estetickou inspiraci, vykonávání slavnostních rituálů, které předvádějí a dramaturgizují postavení člověka a jeho zájmy, snaží se utišit jeho žízeň po významu a účelu. Náboženství – přinejmenším náboženství vyznávající vzkříšení – užívají paraboly, vyprávěčské metafory, příběhy, mýty; v jejich rámci vkládají božství do lidské (antropomorfní) formy. Vyjadřují existenciální touhy jedinců snažících se vypořádat s okolním světem a hledajících smysl navzdory smrti. Jazyk náboženství je v tomto smyslu eschatologický. Jeho primární funkcí je vyjádřit *naději*. Jestliže nám věda dává pravdu, mravnost dobro a právo a politika spravedlnost, pak náboženství je říší příslibů a očekávání. Jeho hlavní funkcí je překonat zoufalství a beznaděj v odpovědi na lidskou tragédii, nepřízeň osudu a rozpory – tvrdé, nevysvětlitelné, nepředvídatelné a nestálé skutečnosti lidské existence. Z hledis-

ka takovéto interpretace nejsou náboženství primárně pravdivá, ani primárně dobrá nebo správná, avšak přesto jsou, jestliže chcete, *evokativní*, pokoušejí se překonat lítost, strach, obavy a výčitky svědomí, poskytující balzám pro bolavé srdce – několika mnoha lidem, jestliže ne všem.

Chtěl bych k této skutečnosti dodat, že náboženské systémy víry, myšlení, emoce a přístupy jsou produkty tvůrčí lidské představivosti. Pohybují se v oblasti fantazie a fikce, přijímajíce přísliby dávno zapomenutých historických osobností a obdařující je věčným kosmickým významem.

Úloha kreativní představivosti, fantazie a fikce by neměla být opomíjena. Zde jde o jeden z nejmocnějších výrazů lidských snů a nadějí, ideálů a tužeb. Kdo by si dokázal představit, že řada fantastických knih o *Harry Potterovi* od J. K. Rowlingsové nebo *Pán Prstenů* J. R. R. Tolkiena uvede mladé lidi do takového vytržení nebo že tolik lidí bude fascinováno romány, filmy a hrami. Kreativní náboženská představivost sprádá příběhy útěchy a očekávání. Jsou to dramatické výrazy lidské touhy, usnadňující lidem překonat zármutek a depresi.

Na základě předchozí interpretace náboženství jako dramatické existenciální poesie, věda a náboženství nejsou nutně neslučitelné, neboť se týkají různých lidských zájmů a potřeb.

Toto hledisko je zvláštní výzvou pro naturalismus. Myslím si, že většina z nás by mohla souhlasit, že *metodologický naturalismus* je základním epistemologickým principem vědy; totiž že bychom měli pátrat po přirozených kauzálních vysvětleních jevů, testující je metodami vědy. *Vědecký naturalismus*, na straně druhé, jde dále, protože odmítá postulování okultních metafor, vyzývání božských sil, duchů, zjevení nebo duší za účelem vysvětlování světa jako nic nedokazující; snaží se zabývat materialistickými, fyzikálními a chemickými či neredukujícími naturalistickými vysvětleními. K zuřivosti dohnatý dnešní odpor k darwinismu je jasně založen na strachu, že vědecký naturalismus podkope náboženskou víru.

Je-li tomu tak, velkou výzvou pro vědecký naturalismus není oblast pravdy nýbrž naděje, nikoliv dobrá nýbrž příslibu, nikoliv spravedlnosti nýbrž očekávání – z hlediska tragického charakteru lidského bytí. Toto je v naprostém kontrastu s poznatky neodarwinismu, který zjišťuje, že smrt je definitivní, nejedná se však jen o smrt individua nýbrž někdy jednoho dne o možný zánik lidského druhu jako takového. Evoluční biologové ukazují, že zanikly milióny druhů. Neočekává stejný osud lidský druh? Kosmologové naznačují, že je pravděpodobné, že naše slunce se ochladí a, samozřejmě v budoucnu může nastat Velký krach celého vesmíru. Jiní hovoří o hlubokém chladu. Někteří hvězdní cestovatelé se inspirovali science

fiction. Říkají, že možná jednoho dne opustíme Zemi a osídlíme jiné planety a galaxie. Nicméně, pravděpodobnou se zdá být jednou nejen smrt individua, ale i našeho druhu, naší planety a slunečního systému.

Co to věští pro konečné lidské bytí? Žijeme v období, v němž rozměry vesmíru enormně expandovaly na úrovni mikrosvěta i makrosvěta. Hovoříme o rozměrech měřených v miliardách světelných roků. Mnohé z toho je založeno na spekulativní extrapolaci. Nicméně se můžeme ptát: potlačuje naturalistický obraz lidské snažení? Může zlomit a zpochybnit nadějí? Poskytuje dostatečnou útěchu pro lidského ducha? Z tohoto pohledu je ústředním problémem lidstva otázka lidské *odvahy*. Můžeme žít plným životem tváří v tvář neodvratnému zániku člověka? Toto je široká škála otázek, leč ústřední pro náboženské vědomí. Může vědecký naturalismus, tím, že zpochybňuje teismus, poskytnout alternativní dramatické a poetické ztvárnění lidské existence, nabídnout nadějí a příslib? Nespočet statečných jedinců může prožívat plnohodnotné životy a dokonce prospívat i navzdory vědomí možného zániku člověka i celého našeho slunečního systému. Ale mnoho lidí – snad velká většina lidstva – nesnese toto pomyslení. Dožaduje se nesmrtnosti a právě náboženství uspokojuje jejich potřebu. Lidé se obvykle nebudí v noci obavou, co se stane za pět, deset nebo patnáct miliard let. Shledávají život cenným sám o sobě zde a nyní.

Závěrem bych rád řekl, že ve Spojených státech žijeme v době zjiřené religiozity. Zdá se, že se objevilo nového duchovní paradigma soupeřící jak s vědeckým, tak i s metodologickým naturalismem. Spojené Státy jsou v tomto ohledu anomálií, obzvláště kontrastující s poklesem náboženské víry v Evropě. Současné průzkumy veřejného mínění o náboženské víře v evropských zemích – Francii, Německu, Anglii i v jiných zemích, dokonce v Japonsku, ukazují že úroveň víry v teistické jsoucno a institucionalizované praktiky organizovaného náboženství značně poklesla, leč tyto vysoce sekularizované společnosti přesto mají dobrou morálku a jsou mnohem méně násilné než Spojené Státy. Názor, že bez náboženství nemůžete smysluplně žít nebo mít vysokou motivaci, je takto zpochybněn. Dnes v Americe panující příklon k náboženství bychom neměli považovat za nutně univerzální pro všechny země.

Překlad: V. Mornstein

Revize překladu: PhDr. Tatiana Machalová, CSc.

Převzato z časopisu *Skeptical Inquirer*, vol 26, no. 2, pp. 42–45

Used by permission of the Skeptical Inquirer (www.csicop.org)

Reinkarnace

přeložil Milan Urban

(ze stránek časopisu německých skeptiků GWUP)

Učení o znovuzrození (reinkarnaci), na Východě velmi rozšířené, spočívá na domněnce, že duše člověka se smrtí od těla uvolňuje a současně – nebo někdy později – se znovu zrodí v jiném těle. Tato představa je v buddhistické a hinduistické tradici ústřední. Samsara, kolo života, nekonečný sled zrození a znovuzrození, může skončit až když už žádné činy, vyvolané žádostivostí (karma), nečiní novou inkarnaci nutnou.

V kulturních dějinách Západu se idea putování duší vyskytuje také, ovšem s daleko menším významem než na Východě.

Ústředním tématem se stává v traktátech spiritistů a později theosofů, šířících se od počátku 19. století. Na rozdíl od Východu však zde není trestem za karmické viny, nýbrž je chápána jako jistý druh „spirituálního darwinismu“, jako „evo-

Autor kresby:
Kristian Vrbel

luční cesta k sebezdokonalení“ a to nejen jednotlivce, nýbrž celého lidstva. Antroposofické učení Rudolfa Steinera čerpá podstatně z reinkarnačních představ.

Od padesátých let je idea znovuzrození praktikována i v terapii. V německy mluvících zemích je reinkarnační terapie spojena především se jménem německého psychoastrologa Thorwalda Dethlefsena, který vyšel z podnětů a prací amerických „badatelů o onom světě“ a zpracoval je tak, aby zaujaly co nejširší čtenářskou obec.

V údajném „dalším vývoji“ psychoanalýzy, která hledá příčiny psychických poruch v první řadě v nevyřešených konfliktech raného dětství, jde reinkarnační terapie ve svém „bádání po příčinách“ do ještě vzdálenější minulosti. Příčina poruch má být ještě před počtím, tedy v údajných dřívějších formách existence. Traumatické a nezvládnuté extrémní zkušenosti dřívějších životů jako těžká nemoc, týrání a vlastní smrt se prý neodvratně „přenášejí“ do příští inkarnace, kde způsobují množství psychických a psychosomatických potíží. Strach, pocity viny, chronické bolesti, alergie, epilepsie a mnohé jiné jsou všechno pozůstatky z dřívějších životů. Symptomy mají zmizet po rozpoznání jejich „skutečné“ příčiny a jejím opětovném vědomém „prožití“.

„Cesta do minulosti“ se děje zpravidla hypnoticky-suggestivním způsobem. Pro navození stavu transu se často používá hyperventilačního dýchání. Osoby, „přivedené do minulosti“, podávají zprávy z nejrůznějších minulých dob, ať už jsou to časy starého Říma, Řecka či Číny. A ti, co byli „přivedeni do budoucnosti“ – i to je možné – popisují přistání na Marsu nebo na Alfa Centauri. Jsou popisovány i „zážitky“ ze zvířecí, rostlinné nebo minerální formy jakož i zprávy z nebe, pekla nebo „života mezi dvěma životy“.

Ani v jednom jediném případě však nebylo prokázáno, že vzpomínky na „dřívější životy“ jsou založeny na skutečných událostech. Většinou jsou líčené události dokonce v rozporu

s historicky známými fakty. Také tvrzení, že ti „do minulosti přivedení“ najednou mluví cizími jazyky, neobstálo při přesném ověřování jazykovědci: Údajná „středověká galština“ nebo „bulharština“ se ukázala jako sled hlásek, které – povrchně posuzovány – zněly jako nějaká cizí řeč, ale ve skutečnosti neměly vůbec žádný smysl.

Domnělé vzpomínky na minulé životy lze vysvětlit především tím, že oblast vnímání klienta v transu je velmi zúžená a současně je výrazně uvolněna fantazie. Z vnějšího okolí zůstává zachován pouze kontakt s terapeutem, jehož sugesce – ať už vědomé či nevědomé – jsou snadno přijímány a začleňovány do jakékoli konstrukce fantazie. Lidé v transu bájí obdivuhodně „logicky“ a podrobně. Navíc jsou jejich příběhy většinou doprovázeny mohutným citovým rozrušením, takže jak oni tak i očití svědci nezvratně věří reálnosti prožitků. Magnetofonové nahrávky a videonahrávky působí často dojmem autenticity, vyvolávající až pocit úzkosti.

Z důvodu nedostačujícího vzdělání nejsou reinkarnační terapeuti zpravidla schopni rozeznat nebezpečnost svého počínání. Reinkarnační terapie může způsobit nejen akutní pomatení a problémy s identitou, ale dokonce těžká psychická vykojení. Jsou k dispozici i informace o suicidálních krizích (nutkání k sebevraždě). Reinkarnační terapie je – nezávisle na míře její pravdivosti – nevhodná pro léčení duševních problémů a poruch, neboť je spojena s vysokou mírou rizika.

Poznámky překladatele:

Reinkarnační terapii čeští léčitelé nazývají „regresní terapií“. V USA byla regresní terapie v nedávné době (a snad dosud ještě je) velmi rozšířena, a osobám, které ji podstoupily, byly sugerovány nepravdivé zážitky z dětství, např. znásilnění otcem apod., které vedly k rozpadu rodin. V řadě soudních procesů byl léčící terapeut z takových praktik usvědčen.

Hyperventilace – u nás ji pod názvem „bolotropní dýchání“ prosazuje dr. Grof, který před lety emigroval. Ten je rovněž autorem svérázné koncepce tzv. transpersonální psychologie. (Je nositelem bronzového Nludného balvanu za rok 2000).

Skeptici jsou také „magnetičtí“

Věra Nosková

**Sisyfové vyzývají magnetického Moraváka:
zkuste to přes satén**

(Výzva, kterou chtějí skeptici oslovit přes média veřejnost a „magnetické“ ezoteriky. Zatím nebyla uveřejněna.)

Jednatelka Českého klubu skeptiků Sisyfos, Ing. Olga Kracíková tvrdí, že je podobně „magnetická“ jako Roman Valíček z Frýdku-Místku. Stejných kousků jsou prý schopni všichni čeští skeptici, pokud na takové taškařice mají náladu a čas.

Za tyto pouťové atrakce je odpovědná jen adheze (přilnavost) kůže a pomáhá i jistý svalový tonus. Pokud na sebe chcete „nalepit“ dokonce dítě, musíte se zaklonit a dítě také. Návodná je fotografie pana Valíčka z předváděcí akce, která proběhla před časem médií. Styčné plochy obou aktérů musí být samozřejmě bez oděvu.

Urostlý Moravák sice přiznává, že tělesný magnetismus je v každém člověku, jak řekl – stačí ho ze sebe vypudit – nicméně ho jaksi spojuje s paranormálními aktivitami, které jsou pro něj prý nejen zálibou, ale i oborem činnosti.

Skeptici ovšem shodně s fyziology tvrdí, že holá kůže je prostě přilnavá, a při troše cviku (ale i bez něj) na ní předměty z nejrůznějších materiálů zůstanou chvíli přichycené. Už v televizním pořadu TV Prima Záhady a mystéria, který byl před dvěma roky oceněn Bludným balvanem, se objevila co by záhada „magnetická“ žena, kterou schopnost adheze kůže tak zmátla, že se domnívala být nadána zvláštními schopnostmi a usoudila, že je vlastně léčitelka. Také Roman Valíček je přesvědčen, že jeho tělesný magnetismus je stejně mimořádný jako jeho další paranormální schopnosti.

Český klub skeptiků Sisyfos vyzývá slavného ezoterického živnostníka, aby svůj mocný tělesný magnetismus předvedl pokryt na místě doteku saténovou látkou. Pokus s dítětem v takovém případě nedoporučuje.

Skeptici jdou ještě dál a tvrdí, že takto „magnetičtí“ jsou všichni lidé, pokud jsou na místech doteku s předměty holí a nejsou na něm hustě ochlupeni. Adhe-

ze může být nižší, někdy výrazně, po důkladné koupeli, poté, co je kůže na čas zbavena vnější ochranné vrstvy.

Profesor MUDr. Petr Arenberger, přednosta kožní kliniky Fakultní nemocnice Královské Vinohrady v Praze, adhezi lidské kůže vysvětluje takto: „Nejpovrchnější vrstva kůže – rohová – je složena z několika řad buněk, které jsou již prakticky odumřelé a před zahájením odlupování zodpovídají za mikroskopicky pa-trný hrubý a nerovný vzhled kožního povrchu. Ve spolupráci s kožními sekrety – potem a mazem – je pak kůže schopna pod vhodným úhlem udržet krátkodobě některé předměty.“

Tento poznatek z fyziologie se ale nedostal k dvěma fyzi-kům Ostravské univerzity. Tam Romana Valíčka zkoumali do-centi Ladislav Sklenák a Vladimír Lysenko. Druhý z jmenovaných se domnívá, že jde o jev spojený s elektrickými silami, a při-pomíná schopnosti elektrických úhořů či rejnoků. Pan Valíček zatím elektrické výboje nevydává. A přesto, že byl měřen mnoha fyzikálními přístroji, páni vědci věci na kloub nepřišli.

Budou prý ve výzkumu pokračovat náročnějšími přístroji. I jim doporučuje Sisyfos prověřit mocný tělesný magnetismus pana Valíčka a dalších senzibilů či ezoteriků tenkou hladkou látkou. Český klub skeptiků očekává skepticky výsledky tohoto testu.

Abych se nespolehala na zprávu v novinách, která může být zkreslená, oslovila jsem pana doc. Lysenka jako novinář-ka, a prosila jsem ho, aby mi dal zprávu o tomto výzkumu, že bych jeho výsledky ráda publikovala. Zde je odpověď.

Vážená paní Nosková, Vaše nabídka na publikování naše-ho zkoumání sporných jevů je sice zajímavá, ale vedení ka-tedry fyziky je jiného názoru. Ve zkoumání toho jevu budu pokračovat, až bude zcela jasný a plně vypočitatelný. Jsem přesvědčen že i vedoucí katedry fyziky změní pak svůj názor. Budete-li mít zájem na výsledku našich studií, prosím, ozvěte se. Zdraví Vladimír Lysenko.

Zprávy, informace, nápady, návrhy...

Jak si dopisujeme s médii

Média mají lví podíl na šíření paranormality, záhadologie a bizarností duchovna hranící s komičnem. Mnozí z nás si již vypěstovali pochopitelnou reakci, vždy se v takových přípa-dech ozvat. Zvláště když šířený blud je obzvláště nevkusný a pitomý. Nejúčinnější by mělo být postěžovat si příslušné medi-ální radě, ta má totiž ze zákona povinnost odpovědět. A jak odpovídá?

Jeden příklad za všechny:

**Stížnost na pořad Čro 6 ze dne 23. 3. 2001
(posláno Radě Českého rozhlasu)**

Vážená rado, v živém vysílání Svobodné Evropy dne 23. 3. 01 si moderátorka Yvonne Přenosilová pozvala do studia paní PhDr. Marii Říhovou, s níž vedla rozhovor o tzv. psychokyb-ernetice, hypnóze, ... o tzv. hlubinné meditaci a regresní terapii. ... M. Říhová: „Vemte si kolik válek, vemte si, že se rodějí děti, které se už narodějí zmrzačené. A to dítě – přeci bysme řekli – nemohlo nikomu ublížit. Nemohlo nic špatného udělat. Ale pokud pracujete s takovým dítětem, které nemá ani ruce ani nohy a zjistíte, že to byl gestapák, který v koncentračním táboře házel jiné děti do plynu – tak najednou vidíte, že tedy všechno je, jak má být. ...“

Y. Přenosilová: „Že to miminko je tedy reinkarnace toho gestapáka?“

M. Říhová: „Ano, ano.“

Upozorňujeme, že pro možnost reinkarnace a návratů do minulých životů nic nespovídá. Jsou to absurdní paranormální spekulace. Proti pořadu především ale protestujeme proto, že názory a vyjádření dr. Říhové jsou zcela nepřijatelné z důvodů etických. Je také nepochopitelné, že se moderátorka od takových výroků nedistancovala, a že vedení redakce na tento úlet vůbec nezareagovalo.

Vyjímáme z odpovědi člena Rady, Milana Uhdeho:

... Výsledky takzvané hlubinné psychologie a její magnus parens Jung vzbuzují dodnes polemické ohlasy. Dr. Říhová se freudovské a jungovské školy dovolává, ale jde daleko dál a její výklad vrcholí zjištěním, že dnešní těžce postižené dítě je reinkarnovaný gestapák, který se provinil a musí za to v nové podobě pykat. Rozumný člověk si však podle mého názoru dokáže oddělit to, co je v poznámkách dr. Říhové přijatelné alespoň jako námět k zamyšlení a diskusi, a co je naopak nepřímým důkazem, že dr. Říhová v domněnku, že se opírá o vědecké objevy, podléhá neohrančeným fantaziím.

Leč na rozdíl od Vás nejsem přesvědčen, že je to důvod k zároku nadřizených ... S kuriózními představami čerpanými z odlišné životní zkušenosti a z životního pocitu civilizace vzdálené světu evropské kultury je podle mého názoru třeba polemizovat a vyvracet je ... Doporučuji Vám obrátit se s takovým podnětem na šéfredaktora Čro 6 – Svobodná Evro-pa pana Pecháčka. ...

Vážená Rado českého rozhlasu,

v dnešních poledních Ozvěnách dne na Radiožurnálu ved-la P. Kvapilová telefonickou debatu, týkající se přidělených volebních čísel pro jednotlivé strany do nadcházejících voleb mj. s tzv. numeroložkou Renatou Procházkovou. Myslím, že by stálo za to tento rozhovor v plném znění otisknout, aby názorněji vynikla nesmyslná a naprosto nepodložená tvrzení, kterých se zmíněná numeroložka s velkou suverenitou do-pouštěla. Není mi jasné, co sleduje veřejnoprávní rozhlas v prestižní zpravodajské relaci dlouhým rozhovorem na tak komické úrovni, vhodné snad nanejvýš do zábavných koutků hodně pokleslých tiskovin. ... Jelikož se v poslední době častěji setkávám v pořadech Českého rozhlasu s tím, že kromě odborníků na určité téma jsou do diskusí jako rovnocenní partneři zvaní pavědci či šarlatáni, domnívám se, že jde o další projev zcela falešně chápané snahy o tzv. vyváženost a sou-dím, že by se tím Rada Českého rozhlasu měla soustavněji zabývat. V některých případech dokonce mají šarlatáni přízeň sdělovacích prostředků zajištěnu daleko více než odborníci. ... Omlouvám se, že Vám přidělávám práci, ale popravdě řeče-no, Radiožurnál nám sisyfům přidělal touto dnešní nehoráz-ností ještě více starostí. S pozdravem,

**Jiří Grygar, Český klub skeptiků Sisyfos
Na odpověď Rady zatím čekáme.**

30. 4., v předvečer 1. máje, si moderátorka Yvonne Přenosilová pozvala do publicistického televizního pořadu Přesčas „čarodějnicí“, kterou vážně zpovídala a žádala například o radu jak namíchat nápoj lásky, atd. Nebyla to recese, ani legrace. Bohužel, zatím jsme nenašli nikoho ze skeptiků, kdo by viděl pořad celý a navíc by mu nevěřičný úžas nezabránil v jeho nahrání či zapsání některých perel z úst obou dam.

Touha po vzdělání v peruánských Andách

Při své novinářské práci jsem se seznámila s Olgou Vilímkovou. Učila v té době francouzštinu na vysoké škole, sama studovala ještě fakultu iberoamerikanistiky a pracovala jako průvodkyně cestovní kanceláře specializované na Peru. Do Peru se tedy dostávala pracovně, v peruánských Andách po skončení průvodcovských povinností ještě setrvala, našla si tam přátele a zatočila po tom, strávit v Peru rok jako učitelka dětí vysoko v horách. Peruánci její nabídku vděčně přijali, učitelů je hlavně v horských oblastech nedostatek. Olga se vzdala platu a žila po ten rok velmi skromně. Učila nejen děti, ale i dospělé (jazyky), sžila se s místními lidmi a pomáhala jim radou i finanční pomocí ze sbírek mezi českými přáteli. Před odjezdem do Peru jsem s ní rozhlasový pořad, během pobytu mi posílala obsáhlé mailové

zprávy plné zážitků a já z nich vytvářela články, které vycházely v novinách. Nejvíce ji zasáhl fakt, jak jsou horší potomci Inků lační vzdělání, ale nezměrná chudoba jim nedovolí studovat. Kvůli střední škole se totiž děti musí přemístit níže do měst, a žít tam přes týden. Jejich rodiče na to nemají, navíc jim chybí v hospodářství jejich pracovní síla.

Po návratu do Prahy se Olga Vilímková rozhodla založit nadaci Inka na podporu tamnějších bystrých a talentových dětí, které chtějí studovat. Požádala mě, abych se stala členkou správní rady nadace, a starala se o medializaci našeho projektu. Půjde vlastně o dálkové „adopce“ takových dětí.

Náklady na jejich roční pobyt v blízkosti školy budou odpovídat 6 – 10 tisícům Kč. Děti si mohou takto vzít na starost nejen rodiny, jednotlivci, ale i organizace, kolektivy. Samozřejmě, že i moje rodina bude podporovat jednoho chlapce. Jeho matka je vdova a má čtyři děti. Chlapec si začal vydělávat ve svých 13 letech čištěním bot na ulici s jediným cílem, vydělat si na studium. Přiznám se, že účasti v tomto projektu se mi splnil dávny sen. Vždy jsem vnímala pomoc intelektově handicapovaným jako velmi humánní, ale někdy laciné gesto – sklánět se před televizními kamerami s dary k těm, které lze potají litovat je vděčně a líbivé. Inteligentní, bystré děti nemají takovou schopnost dojímat svou bezbranností a pomáhá jim málokdo.

Věra Nosková

Kanadští dětští chiropraktici propadli

Z německého časopisu „SKEPTIKER“, č. 04/2001
přeložil Milan Urban

Tým reportérů pod vedením Paula Benedettiho a Wane MacPhaila zveřejnil v kanadských novinách skupiny Sun Media a na zpravodajské webové stránce Canoe.ca katastrofální výsledek skrytého pátrání u dětských chiropraktiků.

U jedné jedenáctileté dívky, která byla předem vyšetřena vrchním lékařem uznávané dětské kliniky a jejíž zdravotní stav byl shledán v naprostém pořádku, našli čtyři z pěti chiropraktiků v Torontu a okolí velmi vážné problémy s páteří, především křivou páteří způsobenou posunutím obratlů, které lze zpětným vpravením na místo odstranit. Cena za ošetření

byla odhadnuta na 5 000 kanadských dolarů.

Někteří z chiropraktiků tvrdili, že umějí vyléčit i děti se syndromem snížené pozornosti, hyperaktivitou, astmatem, poruchou učení a dokonce i s autismem. 70 % chiropraktiků z namátkové zkoušky v Torontu, kteří byli dotazováni telefonicky, se cítili být kompetentními i k léčení zánětů plic.

Podle žurnalistů je vůbec otázkou, zda i při skutečných problémech se zády je chiropraxe pro zdraví prospěšná. Roční náklady na léčení pomocí chiropraxe se odhadují na 40 milionů kanadských dolarů. Větší díl z této částky musejí zaplatit kanadští daňoví poplatníci, neboť chiropraktické léčení patří v kanadském státním zdravotním systému mezi hrazené výkony.

Novinky z okultního tržiště

Vybráno z letáků, propagačního materiálu a záznamů získaných RND. Stanislavem Libovickým.

Otištěno i s neobratostmi, ve prospěch autenticity.

Ochrana vašeho automobilu proti odcizení: Přes dnešní všechna dostupná zabezpečení Vašeho automobilu je evidováno za rok 2000 23 839 odcizených automobilů. **Věřte, že jste svůj vůz zabezpečili dostatečně?** My řešíme zabezpečení vozidla proti odcizení **keltským začarováním**, které je dostupné svoji cenou pro každý automobil.

Eva Ostrčilová tvrdí ve svých propagačních materiálech, že je zdravotní sestra, je ale především léčitelka. Kromě běžného

léčitelského servisu – přidává energii, doporučuje bylinné čaje, vyrábí prý pro zájemce **Astrálního osobního strážce**. Citujeme z propagačního materiálu, v němž nabízí strážce a amulety:

Je to Keltské čarování, které okolo vás vytvoří ochranou pozitivní plazmu asi 20 cm silnou (tuto plazmu má sice každý člověk, ale jen 2 cm silnou). Tato plazma dokáže daleko snáze přijímat pozitivní vibrace a udržet je. Naopak negativní vibrace daleko snáze odrazí. Tento strážce **VYLEPŠUJE OSUD**. ... K tomu potřebuji 250 ml moče od člověka, pro kterého tohoto strážce vyrábím. Z této moče si vezmu vibrace potřebné k nasměrování plazmy, kterou posílám dotyčnému. Účin-

kuje po celý život a není to věc, která by se musela nosit u sebe. Cena je 10 000 Kč. ...

Dále vyrábím amulet, je to látkový balíček asi 4 × 5 cm, který je potřeba nosit u sebe. Do jednoho amuletu za 2 000 Kč se vejde maximálně 18 vybraných bodů.

Následuje 37 bodů z nichž si můžete vybrat, například: na překonání a zlepšení osudu, na změnu nezdravého způsobu života, naučit se partnerství, proti uhranutí a zlým pohledům všeobecně, aby vás zlí duchové neposedli, na schopnost jednat uvážlivě, atd..

Pomandery

Pomandery Aura-Soma jsou určeny k ochraně a harmonizaci energetických těl člověka. Nanášíme je na dlaň ruky (asi tři kapky) protřeme dlaně o sebe a potom rukama jemně projíždíme po ušech, po elektromagnetickém poli, které nás obklopuje. Takto se kolem naší aury vytvoří jemná ochranná síť, která nás chrání před nepříznivými energiemi, ale nechá k nám proniknout energii pozitivní.... Slovo pomander znamená směs bylin určených k čištění, léčení a k ochraně. Vicky Wallová, zakladatelka Aura-Somy, použila tento termín v mnohem širším významu....

(Z letáku lze vyrozumět, že jde o prodej malých lahviček s barevnou voňavou tekutinou. Zákazník se nechá oslovit barvou a vůní. Pomanderů, které nabízí firma Barevný svět s. r. o., sídlící na Milady Horákové 57 v Praze 7, je celkem 15. Jejich charakteristika je úsměvná.)

- Bílý pomander – „Doktor v bílém plášti“. Používá se nejen

do aury, ale i na čištění prostoru a atmosféry. Přináší světlo a obnovuje energie. Vytváří prostor pro nový začátek. Je vynikající na nejruznější zranění, uzavírá i hluboké rány. Pomáhá při ucpaných dutinách a senné rýmě. Užitečný je na vosí bodnutí, na čištění uší psů a koček i na alergické reakce na náušnice. V bílém pomanderu jsou všechny energie v naprosté rovnováze. Jeho použití je univerzální. Jednotlivá ampule s obsahem 2,5 ml s rozprašovačem stojí 120 Kč, 25 ml v plastové lahvičce stojí 500 Kč. Aura-Soma je registrovaná ochranná známka, původ Anglie.

Oblíbené jsou prodejní ezoterické veletrhy se svými mastičkáři, kartárkami, astrology, výrobci neuvěřitelného a vykladači bizarností. Například 18. a 19. května t.r. se konala akce tohoto druhu – tzv. Astrovíkend na Výstavišti v Praze 7. Jejich pořadatel, časopis Astro, dostal i za své Astrovíkendy v letošním roce Bludný balvan. Neděláme si velké iluze, že by tato cena naše laureáty výrazně poškodila. Alespoň nemluvíme. Alespoň říkáme: Král je nahý a smějeme se. Doufáme, že smích je nakažlivý.

Naše www

Pavel Vachtl

Zprávy od webmastera

Začátkem dubna byla konečně uvedena do provozu doména www.sisyfos.cz, což se velmi snadno pamatuje. Server této domény byl technicky realizován péčí pana Dr.

Chvály, vedoucího Počítačového centra AMU. Jako záložní zůstávají adresy <http://sisyfos.czweb.org/> a <http://sisyfos.hyperlink.cz/> se stejným obsahem. Postupně budou modifikovány jak struktura obsahu, tak i design webu, aby odpovídaly stále náročnějším požadavkům na ně kladeným. E-mailová konference pro členy a příznivce Sisyfa je na adrese <http://www.sisyfos.cz/sisyfos/dokument/konfer.htm>. Najdete zde popis naší nově vzniklé mailové konference, která má nyní asi 30 členů. Návod k přihlášení se do ní, zde uvedený, není už v současnosti zcela přesný, z důvodu mezitím proběhlých velkých změn na serveru mailových konferencí (www.pandora.cz), nicméně je zhruba použitelný. Nejsou však vyloučeny různé problémy s přihlášením do konference (server se občas chová „exoticky“), proto postup zopakujte, pokud nebude mít hned napoprvé žádoucí výsledek. Návod k přihlášení bude aktualizován, až budou všechny změny a nové zákonitosti v systému Pandora jasné. V konferenci se věnujeme tradičním sisyfovským tématům. Konference je moderovaná a každý zájemce o vstup do ní musí projít procedurou potvrzení, že splňuje základní kritérium, tj, že je buď členem nebo příznivcem Sisyfa.

Drobné zprávy:

Projekt vytvoření adresáře skeptiků pro potřebu vzájemných kontaktů zatím vázne na malém zájmu. Souhlas s uveřejněním několika osobních údajů do adresáře odevzdalo či zaslalo písemně jen 43 skeptiků.

Sezóna přednášek cyklu Věda kontra iracionalita skončila posledními přednáškami v polovině května. Pokračovat budeme počínaje měsícem září. V letním vydání Zpravodaje Sisyfos už budeme moci uveřejnit přednášky prvních měsíců, zatím se o jejich náplni a s přednášejícími jedná. Přednášková činnost se pomalu rozbíhá i v jiných městech, pokračuje v Kladně, přednášky jsme měli v Klatovech, Domažlicích, jsou plánované v Ostrově nad Ohří.

Každý měsíc do našeho občanského sdružení přibude v průměru pět nových skeptiků. Mezi posledními přihlášenými je například spisovatel Ivan Klíma, který navštívil naši akci udělování Bludných balvanů, a usoudil, že má s námi hodně společného.

Předsedkyně Českého klubu skeptiků Věra Nosková je nyní zaměstnána v Hospodářských novinách jako redaktorka přílohy Věda a lidé. Redakce této přílohy chce uveřejňovat skeptické zpochybňování pavěd. Podmínkou je vědecký pohled a analýza, která zdůvodní pochybnosti či popření nějakého obskurního tvrzení. Ezoterické scény se to netýká, ta je až příliš bláznivá a nehodí se do přílohy o vědě. Ale například vyvrácení nějaké léčitelské metody, která se tváří vědecky, je vítáno. Rozsah článku by neměl přesahovat dvě normostrany. Články posílejte na adresu sarka.spevakova@economia.cz. Příloha Věda a lidé vychází každý čtvrtek, a je všeobecně hodnocena jako nejlepší a nejsolidnější z populárně-vědeckých deníkových příloh.

Košatý strom ezoterické scény

Věra Nosková

fejeton

Aktivisté ezoterické scény se mají čile k světu. Vymýšlejí, razí a publikují nové či staronové teorie. Napojují se na jemné energetické systémy, čakry, vesmírné vědomí, na duchovní síly, napojují se především na peněženky klientů, těch kteří mají potřebu zprostředkovaného duchovna. Vyhledávají je lidé nejistí, nemocní, domněle

nemocní, sebestřední, unavení životem, lehce či více vyšinutí, postižení tragédií či vleklou neúspěšností. Pro jiné je ezoterika výstředním koníčkem, který upoutává pozornost okolí a vzbuzuje zájem. Prostě okultismus, ezoterika nabízí velké vyžití lidem, kteří nejsou vůbec nebo momentálně srovnání se životem, kterým nevyhovuje usilovná konkrétní práce na své životní dráze. Zájmem ezoteriků pochopitelně je, aby takových lidí bylo co nejvíce. To z jejich peněz pak kvetou jejich živnosti, jen díky neštěstí, bezradosti a důvěře klientů žije, dýchá, prosperuje to, čemu pracovně říkáme ezoterická scéna.

Kola téhle mašinky roztácejí do vyšších obrátek média, která zpovídají zasvěcence i jejich klienty, přičemž redaktori či moderátoři naznačují, že by na tom všem mohlo něco být. Nemohou jinak, je to tržní objednávka, lidem je třeba dodat zábavu, na niž jsou vyladění. Takový pořad či článek zachytí a rozníť fantazie v dalších potenciálních konzumentech ezoterických produktů, kola se roztácejí do vyšších obrátek, stále více lidí věří věcem, o jejichž existenci před dvěma roky nevěděli. Smutné je zjištění do jaké míry je člověk lehkověrný, ovlivnitelný, sugestibilní, manipulovatelný.

Skeptici z šíření svých myšlenek nemají finanční profit, ostatně vyzývají „jen“ k přemýšlení, k pochybnostem, ke střízlivosti. To jsou aktivity za něž neplatí, ale které vyžadují určité nastavení osobnosti. Je to výzva k plnoprávnosti, k ostrážitosti proti manipulátům. Ezoterická scéna je naproti tomu dnes už jeden velký kšeft, kšeft pokrytecký – ohání se lidstvím, duchovnem, láskou, ale prodává někdy až monstrózní podvod a za velké peníze. Základem je většinou psychická manipulace s lidmi, kteří s tím ostatně bývají svolní. Manipulátoři si budoucí klienty mohou připravit, zpracovat na veřejných přednáškách, tam s nimi lze už také navázat kontakt – budoucí penězovod. Je to z jejich pohledu rozkošné a ďábel-sky chytré, že za tuto sebereklamu ezoterik, léčitel, reinkarnační odbornice nikomu neplatí, naopak, příjemci reklamy platí za přednášky a semináře z ručky do ručky jim, a v souhrnu to bývají tak pěkné sumičky, že samotné individuální setkávání s klienty je pak už finančně málo zajímavé. Tady ale nastupuje další finanční zhodnocení. Truchlivé příběhy klientů s popisem léčení prokládané vágními radami a blábolivým duchovnem lze shrábnout do knížky a tu vydat ve vysokém nákladu. O tyto publikace je velký zájem. Ekonomicky je to pochopitelné, kniha stojí kolem 300 korun, zatímco poplatků na seminář téže osoby třeba 600 korun.

Je to všechno k vzteku, ale jindy se zase musíte smát. Těm co prodávají i těm co kupují. Je to svět bláznivý, ale je to

jejich svět, nechť si ovečky i vlci hrají své hry, řekne si leckdo. Jenže tato spirála bláznovství nabírá na svém okraji a hrne do středu další zástupy obyvatelstva. Nádor chce růst. A tělo s neléčeným nádorem končí špatně, stejně jako lidská společnost promořená lžemi.

Iracionalita, odklon od zdravého rozumu k vyšínutostem, iracionalita jako státní ideologie, jako program, jako infekce zahubila už mnoho lidských kultur. V praxi totiž zaříkávání namísto poctivé práce prostě nefunguje. I sama příroda se chová většinou racionálně. Co-koliv je na štíru s realitou, realita za čas eliminuje jako chybu, omyl, nefunkčnost, škodlivinu.

Ale člověk přece není jen racionální funkční organizmus, mohou namítat ezoterici, a mají svým způsobem pravdu.

Ano, člověk má v sobě cosi, co pouhé fungování může, u někoho ovšem nemusí, přesahovat. Etiku, altruismus, estetické vnímání, fantazii, vědomí svého konce, radost ze života, z poznávání, schopnost soucítit a pomáhat. Člověk mívá vůli, bystré chápání, vědomí dobrého a zlého. Jsou to vlastnosti a schopnosti, které v sobě můžeme rozvíjet, které nás činí více lidmi. Co proti lidské důstojnosti založené na takových vlastnostech a schopnostech znamená vzývané slovo duchovno? Nic. Je bezobsažné a blátivé jako řeči těch, kteří s ním obchodují.

☒ Zpravodaj SISYFOS – neperiodický bulletin občanského sdružení Sisyfos – Českého klubu skeptiků, člena evropského sdružení ECSO (European Council of Skeptical Organizations) a světového sdružení CSICOP (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal). Zapsán do evidence periodického tisku MKČR pod číslem **MKČR E 11208**.

☒ Kontaktní adresa Českého klubu skeptiků:
Ing. Olga Kraciková, Haštalská 27, 110 00 Praha 1,
tel.: 02/24 82 66 91, e-mail: olgakracikova@email.cz
Běžný účet u České spořitelny, Praha 2, číslo 9161329, kód banky 0800.

Adresa na internetu: <http://www.sisyfos.cz>.

☒ Zpravodaj SISYFOS, číslo 2/2002 – vyšlo v květnu 2002. Připravila Věra Nosková. Redakční rada: Ing. Olga Kraciková, prof. Jiří Heřt a doc. Čeněk Zlatník.

☒ Grafická úprava, zlom a tisk: Petr Pacner – Firma PIP, Kopopova 431/6, 155 00 Praha 5 – Řeporyje, tel./fax.: 02/51 62 66 07, tel.: 0602/35 22 63.

☒ Ilustrační obrázky použity z kolekce Corel Gallery firmy Corel, Task Force Clip Art firmy New Vision Technologies a České kliparty firmy Zoner Software, s. r. o.. Všechny obrázky jsou chráněny copyrightem a použity v souladu s licencí.

☒ Příspěvky do zpravodaje Sisyfos pošlete na adresu: Věra Nosková, U Studánky 18, Praha 7, 170 00. Delší příspěvky pošlete nejen na papíře, ale i na disketě ve Wordu či v jiném častěji používaném textovém editoru. Lze je též zaslat i s diakritikou na e-mail lanoc@centrum.cz.